

DOMOVINA

in KMETSKI LIST

Upravništvo in uredništvo »DOMOVINE«, Ljubljana, Puccinjeva ulica št. 5, II. nad., telefoni od 31-22 do 31-26
Račun Poštne hranilnice, podruž. v Ljubljani št. 10.711

Izhaja vsak teden

Naročnina za tuzemstvo: četrletno 6.— L, polletno 12.— L, celoletno 24.— L; za tuzemstvo: celoletno 30.40 L. — Posamezna številka 60 cent.

Pregled vojnih in političnih dogodkov

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil 23. avgusta tole vojno poročilo: Tudi včeraj je na egiptovskem bojišču bilo živahno patrolno delovanje.

Sunki nasprotnikovih oddelkov so bili odbiti.

Nasprotnikovo letalstvo je izvedlo nadlegovalne polete na naše zaledje, ne da bi bilo povzročilo škodo. Nemški lovci so sestrelili štiri napadajoča letala. Protiletalsko topništvo neke naše jedinice v spremstvu konvoja je zbrlo v morje eno angleško letalo, čigar posadka je bila zajeta.

Nemško vrhovno poveljstvo je objavilo 23. avgusta uradno vojno poročilo, iz katerega povzemamo:

Na Kavkazu so nemške in zavezniške čete prodrle močne sovjetske postojanke in cestne ovire.

Boljševiški protinapadi so bili zavrženi. Na reki Volgi so bili 21 in 22. avgusta potopljeni vlačilec in dve tovorni ladji; drug vlačilec in štiri petrolejske ladje so bili zažgani. Na bojišču ob Donu so bili na več mestih zavrženi poskusi sovjetskih čet, ki so hotele prekorčiti reko. Na odseku južnozahodno od Kaluge in pri Rzevu so bili po hudih bojih, v katere je uspešno posegla tudi letalska sila, zlomljeni napadi močnih sovjetskih pehotnih in oklepnih sil. Včeraj je bilo to uničenih 161 oklepnikov, 86 od teh samo na odseku ene armade. Južnovzhodno od Ilmenskega jezera in pred Leningradom je nemški obrambni ogenj zajezil posamezne sovjetske nastope. Sovjetsko letalstvo je včeraj v letalskih spopadih in od protiletalskega topništva izgubilo 122 strojev. Tri letala pa so bila uničena na tleh. Štiri naša letala se niso vrnila.

Iz Berlina poročajo: O bojih, ki so bili predzadnji četrtek na donskem bojišču, javlja nemško vrhovno poveljstvo, da so

v večernih bojih Italijanske čete preprečile Sovjetom, da bi prešli čez reko,

katji Italijansko topništvo je učinkovito podiralo vse sovražnikove priprave. Hrvatske čete so na nekem drugem odseku zavržile sovražnikov oddelek, ki je skušal priti čez Don.

Iz Berlina poročajo: Na francoski obali pri Dieppu so

napravili Angleži poskus vdora na ozemlje, zasedeno od Nemčije, a so bili odbiti z velikimi izgubami.

Med angleškimi ujetniki je zelo mnogo oficirjev, med katerimi so en general, dva polkovnika in mnogo generalštabnih oficirjev. Angleži sicer ta-ji, da bi bil to poizkus tako zvane invazije, a veliko število ujetih oficirjev priča, kakor izvaja nemško časopisje, o tem, da so nameravali doseči velike smotre.

Iz Buenos Airesa prihaja vest, da je brazilski vlada napovedala vojno Italiji in Nemčiji.

Iz Stockholma poročajo:

Ameriške čete so prispele v Irak,

kjer bodo nadomestile angleške čete, ki so bile prestavljene v Egipt.

× Horthyjev sin padel na vzhodnem bojišču. Iz Budimpešte javljajo, da je na vzhodnem bojišču padel Stefan Horthy, sin in namestnik madžarskega regenta Horthyja. Na Madžarskem je bilo odrejeno osemdnevno narodno žalovanje. Velike svečanosti, ki so bile nameravane za proslavo madžarskega narodnega praznika na dan sv. Stefana, so bile odpovedane. Pokojni Stefan Horthy je bil izvoljen za namestnika zdajšnjega regenta v aprilu letošnjega leta.

Imetje upornikov se zapleni

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino in Poveljnik XI. Armadnega zbora glede na svoj razglas z dne 15. julija 1942-XX in na navodila pristojnih višjih oblastev objavlja ta:

1.

Premična in nepremična imovina upornikov se zapleni in izroči v last: rodbinam vojakov in drugih državnih uslužbencev ali uslužbencev pomožnih ustanov, ki so padli v bojih ali postali žrtev napadov v Ljubljanski pokrajini; poabljenem in invalidom navedenih vrst.

2.

Za imovino upornikov se smatra: imovina, ki je last ubitih v bojih, ustreljenih ali po sodnem postopku usmrčenih; imovina, ki je last za orožje sposobnih moških v starosti od vštetelega 18. do vštetelega 60. leta, pa so brez opravičenega vzroka odsotni iz svojega rednega bivališča.

3.

Zaplomba se razteza tudi na imovino rodbinskih članov upornikov, če bi bil upornik po veljavnih civilnih zakonih dedič lastnikov imovine, in to v razmerju, v katerem bi bil deležen zakonitega nasledstva.

Nadzorstveno potovanje Visokega komisarja po pokrajinskih središčih

Visoki komisar je vršil te dni svoje nadzorstveno potovanje po glavnih središčih pokrajine in je obiskal tudi Kočevje. Ta okraj je posebno važen zaradi svoje rudniške industrije in zaradi številnih vprašanj, ki so pred rešitvijo, posebno glede ureditve zemljišč in posestev po odhodu nemških naseljenikov v Nemčijo.

Za časa svojega bivanja na Kočevskem se je Ekselencija Grazioli v spremstvu okrajnega komisarja sestel z generalom Robottijem, poveljnikom ljubljanskega armadnega zbora. V družbi generala so bili tudi poveljniki večjih oddelkov, ki so razmeščeni po Sloveniji. Skupaj z Ekselencio Robottijem se je Visoki komisar pomudil med nekaterimi oddelki čet, ki nastopajo v teh krajih, in jih prijateljsko in tovariško pozdravil. Kasneje je poveljnik armadnega zbora obiskal vojaško bolnišnico v Kočevju in želel tam teže-

čim vojakom vso srečo.

Pred svojim odhodom je Visoki komisar pregledal delovanje uradov okrajnega načelstva in izrazil svoje zadovoljstvo zaradi dobrega postovanja. Potem je pregledal sedeža mestne in okoliške občine in različne urade. Pri tej priložnosti je dal natanka navodila glede raznih vprašanj, zadevajajočih civilno življenje kakor sta mu jih bila razložila okrajni komisar in župan Loser. Nato je Visoki komisar obiskal fašistični dom, kjer so ga sprejeli krajevni funkcionarji. Tu se je poklonil spominu slavnih padlih: Dobriča, Vaninija in Beza.

Visoki komisar se je naposled hotel seznaniti posebno s položajem kočevskega premogovnika. Razgovarjal se je z ravnatelji glede proizvajalnih možnosti in glede življenjskih pogojev rudniškega delavstva.

Pravila Združenja kmetovalcev Ljubljanske pokrajine

»Službeni liste za Ljubljansko pokrajino« je doslej objavil pravila Združenja trgovcev, pretekli teden pa je objavil pravila Združenja kmetovalcev. Pravila Združenja kmetovalcev Ljubljanske pokrajine določajo, da so v združenju včlanjeni vsi kmetovalci, ki izvršujejo svojo delovnost v pokrajini in ki so podvrženi plačevanju zemljarine. Včlanjeno je združenje v Pokrajinski zvezi delodajalcev v Ljubljani.

Smotri združenja so predvsem: zaščita splošnih koristi včlanjenih skupin, pospeševanje razvoja kmetijstva, preučevanje kmetijstvo zadevajajočih gospodarskih in socialnih vprašanj, vodstvo pogajanj za kolektivne pogodbe in gospodarske sporazume. Vsa kmetijska podjetja in kmetovalci v pokrajini so včlanjeni v združenju. Kdor hoče izvrševati v pokrajini delovnost kmetijskega značaja, mora vložiti prošnjo Zvezi delodajalcev v izjavo. Člani morajo dati združenju vse potrebne podatke, ki jih združenje zahteva. Nadalje se morajo

člani držati vseh kolektivnih pogodb in gospodarskih sporazumov, ki jih sklene Zveza delodajalcev ali pa združenje na osnovi pooblaštila zveze. Člani morajo obvestiti združenje o vseh sporih, ki bi nastali med njimi in delavci.

Člani združenja so združeni v sindikatih, za katero so vsa pravila enaka. V sindikatih so člani ene vrste delovnosti. Vsak sindikat ima svojega predsednika, ki ga izvoli skupščina za tri leta in katerega izvolitev mora potrditi predsednik zveze po zasljanju predsednika združenja. Skupščino sindikata predstavljajo vsi občinski zaupniki iz pokrajine, katere imenujejo pristojni okrajni poverjeniki, po zasljanju predsednika združenja.

Organi združenja pa so: predsednik, katerega izvoli svet, katerega sestavljajo predsednik, dva podpredsednika, predsedniki sindikatov, okrajni poverjeniki in dodatni člani, katerih pa ne sme biti več kakor osem.

izvrševalni odbor, katerega sestavljajo predsednik združenja, dva podpredsednika in drugi člani, katere izvoli svet v ne večjem številu kakor štirih, nadzorni odbor, katerega sestavljajo trije člani in dva namestnika. Pravila podrobno predpisujejo delovno območje teh organov.

Pravila govore dalje o premoženju, upravi, proračunih in zaključnih računih združenja in o disciplinskih predpisih. Disciplinski predpisi dajejo možnost predsedniku sindikata, da lahko izreče ukor. Skupščina sindikata pa lahko izreče razrešitev izvrševanja članskih pravic. Predsednik združenja lahko izreka denarne globe do 1000 lir, izključitev od raznih ugodnosti in dokončno razrešitev izvrševanja članskih pravic. Izvrševalni odbor lahko izreče ukor ali razrešitev od funkcije za voditelje sindikatov. Končna instanca pa sta predsednik zveze in Visoki komisariat.

Pravila določajo tudi postopek pri morebitni izpremembi pravil, katero lahko predlagajo: predsednik, izvrševalni odbor ali tretjina članov sveta. O predlogih za spremembo sklepa svet in je predpisana za to nadpolovična večina glasov sveta. Izpremembe morajo biti predložene v odobritev sveta zvezi delodajalcev, ki lahko zahteva v njih tudi še popravke, nato pa jih pošlje zveza v odobritev Visokemu komisariatu za Ljubljansko pokrajino.

Otoki, ki bodo kmalu utonili v morju

V dnevnih vojnih poročilih se v zadnjih dneh omenjajo tudi Salomonovi otoki, ki jih je tako krstil španec Alvaro Mendana, ki je na svojem potovanju leta 1567 po Južnem morju od daleč uzri veliko peneco se zeleno obal in mislil, da ga je usoda privedla do bajne zlate dežele kralja Salomona.

Zlata ni našel, pač pa je našel na divje domačine, črnce z nizkimi čelli in nabrekli ustnicami, ki so njegove čolne obsuli s ploho strupenih puščic. Mnogi španski mornarji, ki so stopili na suho, so prišli v lonce ljudozrskih Papancev. Mendana je zaradi tega otoke kmalu zapustil.

Dolgo časa so bili Salomonovi otoki v pozabljenu, a še danes so ondodni pragozdovi, kjer kraljujejo neukrotljivi lovci ljudi, komaj kaj raziskani. Belci, ki jih je upanje na hitro obogatitje primamilo k tej obali, so se namesto z zlatom morali zadovoljiti z bisernino. Danes pa se najde le redkokdo, ki bi še kupoval bisernino.

Za okrevališče, kjer bi počitka željen Evropec mogel priti do oddiha, Salomonovi otoki niso pripravni. Malokdaj piha na otokih veterc, ki bi sopihajočim pljučam prinesel majhno lajšilo. Človek diha tam kakor skozi vroče, zmoceno platno. Po močvirjih razsaja malarija, ki se z gotovostjo loti vsakega belca. Nikjer na svetu ni toliko ljudi, ki bi bolehal za jetrnimi boleznimi, kakor tu. Še zemlja sama nikdar ne miruje. Iz ognjeniških stožcev stalno bljuvajo iz kipeče zemske notranjosti žveplene in vodne pare. Na vodni gladini se nenadno tu in tam pojavijo novi koralni otoki, drugi pa izginejo pod valovjem.

Znanstveniki pravijo, da so Salomonovi otoki ostanki potopljenega zemskega mostu med Zadnjo Indijo in Avstralijo in da se bodo kmalu potopili v morje.

Časopis, ki izhaja le za člane ene rodbine

Te dni obhaja posebne vrste časopis svojo prvo obletnico obstoja. Listič izhaja v Hosensu na Danskem in je namenjen eni sami družini. Izdajatelj se že dolgo zanima za rodovnike svoje družine in je ves svoj prosti čas posvetil raziskavanju zgodovine svojih prednikov. Zdaj živečih članov njegove rodbine z daljnimi sorodniki vred je kakih sto. Da bi se izognil dopisovanju z vsemi temi člani svoje rodbine, je mož smatral, da bi bilo dobro, če ustanovi časopis, na katerega bi se morali naročiti vsi člani njegove stočlanske rodbine. Tako je tudi storil. Dnevnik, ki ga je začel izdajati, nosi naslov »Rodbina Damsgardova«. Vsaka številka ima najprej uvodnik, v katerem pisec razpravlja o raznih družinskih zadevah, potem pa slede življenjepisi, spominski članki za umrli, poročila o družinskih slavljih in vse drugo, kar bi utegnili zanimati člane Damsgardove rodbine.

V zvezi s tem naj omenimo, da je v času prejšnje svetovne vojne izhajal dnevnik, ki je imel še neprimerno manjšo naklado. Izhajal je v enem samem izvodu in bral ga je stari ameriški milijonar John Rockefeller. Izdajal ga je njegov sin, ker se je bal, da ne bi vojni dogodki, kakor so o njih poročali drugi časopisi, starega Johna preveč razburjali in mu skrajšali življenje. V tistem dnevniku ki so ga dajali Johnu Rockefellerju v roke, so bili vojni dogodki popisani tako, da so zbudili vse prej kakor razburjenje. Ni pa znano, ali so staremu Rockefellerju po končani vojni povedali kako so ga varali.

GOSPODARSTVO

Sadje moraš prav obrati in spraviti

Vsakdo, ki ima sadovnjak, bo pridelal letos obilo sadja, da ga bo lahko še odprodal.

Pogosto še vidimo naše sadjarje, da z dolgimi preklami klestijo sadje z dreves ali pa ga otrešajo, da se vse obtolče. Tako sadje se ne more dalje časa upirati gnibli in ga moramo zato kmalu porabiti. V mirnih časih ni imel sadjar druge škode kakor to, da si pozimi ni mogel privoščiti sadja ali pa ga je moral pod ceno prodati. Zdaj pa je reč drugačna. Sadja ne jemo zdaj za priboljšek k drugi hrani, temveč nam mora služiti kot samostojna jed. Zato je v našo korist, da očuvamo čim več sadja pred poškodbami.

Jabolka obiramo, ko so primerno zrela za spravljjanje. Poletna jabolka in hruške moramo spravljati, preden so plodovi čisto zreli, jesenska pa takoj, ko prvi plodovi začnejo spreminjati barvo. Pri poletnih spoznamo pravi čas obiranja po rjavemu pešk in po spreminjanju zelene prvotne barve v rumenkasto ali rdečkasto. Sad se da lahko utrgati in meso okoli peclja postane bolj mehko. Pravočasno obrano sadje je mnogo trpežnejše in ko se vleži, tudi okusnejše. Nasprotno pa je poletno sadje, ki je dozorelo na drevesu, manj okusno in netrpežno. Poletno sadje

torej oberimo takoj, ko je za spravljjanje dovolj zrelo!

Namzno sadje moramo skrbno obrati, najbolje z roko. Paziti moramo, da niti najmanj ne ranimo kože. Tudi sadni pecelj mora ostati nepoškodovan. Pri kratkopoeceljatih vrstah plod samo malo zasukamo, da se odtrga, pri dolgopecljatih pa položimo kazalec desnice na pecelj in plod vzdignemo navzgor. Obiranje pa moramo izvršiti le ob suhem in lepem vremenu, ko se je že tudi rosa posušila.

Ce je potrebno, se pri nabiranju poslužujemo tudi lestve in obirača. Nabrano sadje polagamo v košaro, ki jo imamo pred seboj, ali pa si obešimo čez vrat primerno vrečo. Hrastavega, črvicega in drobnega sadja ne obiramo, marveč ga kasneje otrešamo. Pri obiranju moramo tudi paziti, da ne primemo za sadje, ki je napadeno od monilije, da potem ne okužimo zdravega sadja. Ta bolezen nam v shrambi potem uniči mnogo zdravih plodov. Tudi brisanje jabolk ni dobro, ker je sivkastovoščena plast zaščitni sloj proti gnibli.

Crvivo ali kako drugače poškodovano sadje nikakor ne stisnimo za mošt, temveč ga očistimo, zrežimo na krljce in posušimo.

Mleko se ne pokvari, če pravilno ravnaš z njim

Kaj je treba storiti, da se mleko ne skisa ali sesiri? V tem pogledu je pomembna že molza sama. Molzti je treba redno in temeljito. Pred molžo mora imeti žival popoln mir. Pred molžo je treba očistiti krave vse nesnage, ki bi utegnile padati v mleko. Molzti je treba s suho roko. Vime naj bo čisto in suho. Molzti je treba vsak dan ob istem času in v enakih časovnih presledkih. Priporočljivo je molzti dvakrat na dan. Samo mlade krave je molzti večkrat dnevno. Sveže mleko se mora v golldi peniti. Zadnje kapljice mleka h koncu molže imajo največ maščobe in so zato največ vredne.

Pomolženo mleko moramo precediti in ohladiti. Posode, v katere mleko precejamo, morajo biti čiste in poprej splaknjene s čisto vodo. Precejalniki za mleko naj bodo čisti. Takoj po molži postavimo napolnjene golide v posodo z mrzlo vodo. Mleko potem od časa do časa premešamo in vodo izmenjamo. Mleko hranimo v odprtih ali v lahno prikritih posodah, nikdar pa ne v zaprtih, ker to ni dobro. Nikdar ne smemo mešati jutrnje mleko z večernim in prav tako ni prav mešati ohlajeno z neohlajenim.

Posoda, v katero pride mleko, naj bo zmerom zelo čista. Celo najmanjši ostanki mleka v mlečni posodi morejo postati leglo škodljivih gliv. Mlekarsko posodo je treba pomivati zmerom ločeno od ostale posode. Najprej jo splaknemo v čisti ali še boljše mlačni vodi, nato jo oribajmo s krtačo v vroči vodi, v katero včasih dodamo nekaj razkužila (sode ali pa apna). Tako oribana

posoda se splakne še s toplo vodo. Oprana posoda naj bo poveznjena na svetlem prostoru. Od časa do časa jo je dati na sonce, da jo razkužijo sončni žarki.

Z mlekom pa je treba pravilno ravnati tudi v gospodinjstvu. Mleko navadno takoj po prejemu pristavimo, da zavre. Po večini smo potem navajeni, da mleko, kolikor ga ne porabimo takoj, prepustimo samemu sebi, da se počasi ohlaja. Često smo potem razočarani, ker se je mleko skisalo ali pa kako drugače pokvarilo.

Ali je torej tudi kuhanje brez učinka? Ne, krivo je le nepravilno ravnanje z mlekom po kuhanju. Prekuhanu in samo sebi prepuščeno mleko se počasi ohlaja do toplote, kjer ga shranjujemo. Prav zaradi tega se nam mleko pokvari. Glivice, ki so se pri kuhanju po kakšnem naključju ohranile ali pa kmalu nato prišle v mleko, izrabijo ugodni trenutek, ki jim ga nudi na pol ohlajeno mleko, in se začno množiti in razkrajati sestavine mleka. Da se izognemo pokvari prekuhanega mleka, moramo s štedilnika odstavljeno in zavrelo mleko takoj po kuhanju ohladiti in šele dobro ohlajeno shraniti na hladnem in zračnem prostoru. Iz lonca, v katerem je mleko zavrelo, ga prelijemo v ohlajeno ali pa vsaj s čisto hladno vodo splaknjeno posodo, ki jo potem postavimo v drugo večjo posodo, napolnjeno s hladno vodo. Vodo po potrebi izmenjamo, mleko od časa do časa premešamo, da se hitreje ohlaja. Če bomo z mlekom v gospodinjstvu tako ravnali, bodo primeri skisanja ali pokvarjenja mleka res le izjemni.

Najvišje dopustne cene na ljubljanskem trgu

Novo cene, odobrene od Visokega komisariata, veljajo od 24. avgusta do objave novega cenika in so naslednje:

zelnate glave na drobno 2, zelnate glave na debelo 1,50, ohrovt 2,50, repa 0,75, kislja repa 2, buče 1, bučke 3,50, kumare 2,50, kumarice za vlaganje, ki jih na kilogram gre 125 kosov, 12, večje, ki jih gre na kilogram 30 kosov, 8, stročji fižol 4,80, glavna solata 3,70, endivija 3, radič 3, mehka špinata 4 trda špinata 3, karfižola brez listov 5, rdeča pesa 3, rdeči korenček brez zelenja 3, peteršilj 4, zelena 4, šopek zelenjave za juho 0,25, ru-

mena koleraba 1,50, kolerabice 2,50, črna redkev 1,50, redkvice 3, čebula 2, šalota 4, česen 5, paradižniki 2,30, zelena paprika 5,30, osnaženi hren 4, krompir 2,25, namizna jabolka 4, jabolka za kuhjo 3, hruške I. vrste 5, II. vrste 4, slive in češplje 4, breskve 6, liter svežih bezgovih jagod 3, kilogram suhga lipovega cvetja 18, liter lisičk 3, jajca po 2 liri.

Kjer ni posebej naveden liter, veljajo cene za kilogram. Opozarjamo pa, da vse te cene veljajo samo za blago, pridelano v Ljubljanski pokrajini.

× Slovaki bodo rešili tudi cigansko vprašanje. Slovaški notranji minister Mach je prepotoval v spremstvu pravosodnega ministra dr. Fritza vzhodno Slovaško, kjer se je zanimal zlasti za življenje ciganov. V poednih obdobjih vzhodne Slovaške je med prebivalstvom 15 do 20 odstotkov ciganov. Minister Mach je odredil popis ciganov in izjavil, da bo po izselitvi Židov urejeno tudi vprašanje ciganov. Kakor židje tako bo tudi okrog 300.000 slovaških ciganov naseljeno v določeni krajih, kjer bodo morali delati. Minister je odredil, da se takoj začne izseljevanje ciganov iz tistih krajev, kjer jih je posebno mnogo.

× Preobilica vitamina C v telesu napravlja občutek lakote. Vse doslej je človek lakoto samo čutil, ni pa bilo nikogar, ki bi znal razložiti, zakaj človek začuti, da je lačen. V Nemčiji so zadnje čase delali tudi na tem področju poskuse z morskimi prašički. Hranili so jih s takšno krmo, ki vsebuje zelo malo vitamina C. S tem pa so dosegli, da so morskimi prašički čedalje manj jedli. Krma jim je manj dišala in začeli so vidno hujšati. Ko pa so jim potem dajali takšno krmo, ki ima obilo vitamina C, se jim je tek spet povrnil. Iz tega jasno sledi, pravi zadevno poročilo, da lakoto povzroča preobilica vitamina C v telesu.

Obleko je pošiljal po brzojavu

Zgodba iz starejših časov

Iznajdba brzojava je bila za preprostega človeka, pa tudi za razumnika čudovita reč. Preprostim ljudem ni šlo v glavo, da bi bilo po tako tanki žici mogoče izvedeti vesti od daleč. Mnogi so trdili, da taka reč brez zveze s hudičem ni mogoča. Razume se, da je bil brzojav tedaj predmet pogovora v vsaki gostilni. Neki kmet je tedaj poslušal v gostilni tak pogovor in slišal besedo telegraf. Ko je potem prišel domov, je na dolgo in široko razlagal, da se je zgodil velik čudež. »Pa vam ne morem za gotovo povedati, ali je nastalo iz grofa tele, ali je postal iz teleta grof.« Iz tistega časa izvira tudi tale zgodba:

Nekje sta šla čevljar Krušnik in kmet Klinčnik iz Smrečje vasi iz mesta domov in se pogovarjala o tej novi iznajdbi. Čevljar je razlagal kmetu, kaj je in kako je narejen brzojav.

»Vidiš,« je rekel čevljar kmetu, »za tebe, ki imaš v latinski šoli v mestu sina, je ta iznajdba kakor za nalašč. Koliko si potratil časa in koliko si raztrgal obušala, ko si nosil sinu v mestu razne reči. Zdaj ti tega ne bo več treba, ker mu boš lahko po brzojavu poslal vsako reč, na primer obleko ali živež. Na to brzojavno žico s pravihim naslovom lahko obesiš vse in v nekaj minutah bo že tam, kamor je naslovljeno.«

Kmet je čevljarja tako začudeno poslušal, da se skoraj dihali ni upal. Misli si je, da si res kaj pametnejšega učenjaki niso mogli izmisliti.

Nedolgo potem je dobil Klinčnik od sina iz mesta tole brzojavko:

»Ljubi oče, pošljite hitro nove čevlje, stari so razcapani. Vaš sin Robert Klinčnik.«

Oče je šel takoj k čevljarju in dal narediti za sina nove čevlje, katere je potem po čevljarjevem nasvetu obesil na brzojavno žico. V pismu, ki ga je vtaknil v enega izmed čevljev, je pozval sina, naj mu hitro odpiše, ali je pošiljatev v redu prejel, in mu pošlje stare čevlje nazaj.

Kratek čas potem, ko je odšel Klinčnik od brzojavne žice, na katero je bil obesil čevlje in pismo, je prišel mimo potepuh. Ko je zagledal na žici obešene čevlje, je splezal po drogu do žice in vzel obutev. Potepuh je prebral tudi pismo in spoznal, kako je bilo s to rečjo. Hitro si je sezul stare in razcapanne čevlje in si obul nove. Svoje stare čevlje je obesil nazaj na žico, kjer so viseli prej novi. K starim čevljem je še pridejal pismo, v katerem se je prav lepo zahvalil za pošiljko in prosil, naj mu pošlje še novo obleko.

Potepuh se je nato prav naglo odstranil od brzojavne žice. Precej drugi dan je šel kmet Klinčnik radoveden gledat, kaj se je zgodilo z njegovo pošiljateljico. Silno se je začudil, ko je našel stare čevlje na brzojavni žici. »Oh, ljubi Bog!« je zavzdihnil, »ubogi moj sin, kako razcapanne čevlje si nosil med toliko gospodo v mestu. Takih čevljev ne nosi niti na deželi najsiromašnejši berač.«

Še bolj se je Klinčnik začudil, ko je prečital pismo, v katerem je bilo navedeno, da hoče imeti sin novo obleko. »Kaj drugega mi bo storil,« je modroval sam pri sebi, »kakor prodati bom moral žrebe. Salamenska reč to! Slaba muzika je v hiši, kjer imajo študenta. Stotisočkrat mi je že bilo žal, da sem ga dal v šole. Doma bi naj delal, pa bi bilo.«

Tako je modroval kmet Klinčnik, ko je korakal z razcapanimi čevlji proti domu. Storil je, kakor je bil sklenil: kupil je novo obleko, katero je spet obesil v zabojčku na brzojavno žico.

Potepuh je medtem stalno hodil gledat, kdaj bo visela nova pošiljatev na žici. Ko je čez nekaj dni zagledal na žici precej velik zabojček, je hitro splezal ponj. Našel je v njem naročeno novo obleko, se takoj preoblekel in svojo staro obleko zložil nazaj v zabojček, ki ga je potem obesil nazaj na žico.

Oblečen kot imeniten gospod se je potepin hitro odstranil. Kar ni mogel doumeti, ali se mu je vse le sanjalo ali je imel v resnici novo obleko.

Nekaj časa nato se je napotil tudi oče Klinčnik gledat, kaj je z njegovo pošiljateljico. Zelo se je začudil, ko je našel v zabojčku od sina poslano staro obleko. »Za pet Kriščevih ran, kakšna pa je ta obleka! Ali jo je res nosil moj sin, ki je študent v mestu!«

Klinčnik si je še nekaj časa ogledoval razcapanne cunjce, nato pa je šel k bližnji hiši po motiko in vse skupaj zakopal na lico mesta.

Bližal se je čas velikih počitnic in oče Klinčnik je dobil pismo, v katerem ga je prosil sin, naj pride oče ali pa kdo drugi z vozom ponj. Na določen dan se je odpeljal oče s kolesjem po sina.

Vso pot je oče tuhtal, kakšne bo zabrusil sinu, če ga ne bo našel lepo oblečenega. Pa žal, našel ga je oblečenega v prav tisti obleki, v kateri ga je v začetku šolskega leta poslal študirat. Debelo je gledal oče sina, sin pa očeta. Dolgo nobeden ni izpregovoril besedice. Naposled je le rekel oče:

»Kje imaš čevlje in obleko, ki sem ti jih poslal? Taki ste študenti!«

Sin je ves začuden poslušal očetove besede in nezalužno pridigo, nato pa dejal: »Kakšno obleko, kakšne čevlje? Saj mi niste ničesar poslali!«

Oče je jezen zatrdil, da mu je prav gotovo poslal vse, kar si je želel, a sin je vztrajal na tem, da ni ničesar prejel. Rekel je, da je prosil le za čevlje, pa še teh mu ni nikdo poslal. O prošnji za novo obleko pa da ne ve čisto ničesar.

Dolgo sta se pričkala, nato pa sta sedla na koleselj in se molče odpeljala proti domu. V očetu se je kuhala taka jeza, da bi najrajši premlatil sina z bičem. Oče si je namreč mislil, da je sin

Kako je preslepil roparja

Trgovca Sveder je bil znan po vsem mestu in daleč po deželi kot premožen mož. Nihče pa mu ni zavidal njegovega premoženja, kajti vsakdo je vedel, da je mož priden ko mravlja. Vsak dan je bil od jutra do večera na nogah, zvečer pa je hodil vedno na sprehod v eno uro oddaljen gozd.

Tako je storil tudi tisti večer. Sveder je sedel zatopljen v svoje misli v gozdu, na podrtem drevesu. Nenadno pa sta skočila predenj dva moža.

»Denar ali življenje!«

Sveder je počasi vzdignil glavo. Hladnokrvno je premoledno postavil napadalec, katerih eden je držal proti njemu naperjen revolver.

»A tako? Denar? No, prav! Morda imam res še nekaj desetakov. Zadovoljna pa, ne vem, če bosta z njimi! Vesta, je križ z denarjem v teh hudih časih! Danes imamo že osemindvajsetega. Denar mi je pošel tak, da vama res ne morem postreči z večjo vsoto.«

Sveder je segel po listnico in izročil roparjema »vse, kar mu je ostalo od mesečne plače«. Roparja pa sta dobro poznala bogatega trgovca. Smejala sta se mu, ko jima je pravega o svoji mesečni plači in o svojem skromnem življenju.

»Preišči ga!« je zavpil ropar, ki je držal v rokah revolver, svojemu tovarišu. »Ta vrag mora imeti denar!«

»Na razpolago sem vama!«

Sveder se je mirno prepustil preiskavi.

Ropar je iskal v suknjiču, telovniku, hlačah in z jezo metal iz žepov zanj brezpomembne papirje. V zadnjem hlačnem žepu je našel šop ključev.

»Kje imaš denar?« je zavpil nad smehljivočim se Svedrom. »Povej, kje imaš denar! Sveder še ni bil nikoli brez denarja!«

»Kaj me poznata? A tako, tako! No, potem vama pa res moram priznati, da imam denar, ampak pri meni ga ne bosta našla, ker ga imam doma.«

Z zadovoljstvom je motril razočarana roparja, ki gotovo nista bila pripravljena na tak neuspeh. Toda, enemu izmed roparjev so se kmalu zasvetile oči.

»He, tovariš, daj mi ključve Svedrovega stanovanja! Saj dovolite, gospod Sveder, da si ogledam vašo blagajno? Pa, kaj bi vas spraševal, saj vem, da ste dober človek! Ti pa, tovariš, pazi tukaj nanj, dokler se ne vrnem.«

Sveder je ostal na videz miren, v resnici pa mu je srce močno utripalo, ne v strahu, temveč v veselju.

»Tistih nekaj desetakov vam še vzamem, kar vam jih je ostalo od mesečne plače,« mu je dejal ropar posmehljivo in šel proti mestu. Dobro je vedel za Svedrovo stanovanje. Razen tega pa je tudi vedel, da Sveder ni poročen in da mu ne bo težavno stikati po njegovem stanovanju za denarjem...

Sveder je sedel na hladu poleg roparja stražarja in nekaj tuhtal. »Doselej je šlo dobro,« si je mislil. »Samo da bi šlo še vnaprej tako!« Pogledal je po roparju.

»Slišite, gospod ropar, spravite tisti revolver! Tako se bojim orožja! Saj vam ne bom ušel! Naposled pa, četudi vam uidem, moj denar bo tako kmalu v rokah vašega tovariša... O, vraga, spomnil sem se, da imam pri sebi še nekaj stotakov!«

Segel je pod srajco in privlekel na dan šop bankovcev.

»O, le kar sem z njimi!« je veselo zavpil ropar.

»Seveda jih dobite! Zato sem jih pa tudi pokazal! Náte! Saj bi vam jih že prej dal, pa verjemite, čisto sem pozabil nanje!«

Ropar je denar preštel. »Za kak mesec že bo,« si je mislil.

»Zdaj sem ob ves denar,« je polglasno vzdihnil Sveder. »Trda mi bo predla nekaj časa, trda! Kako je človek nesrečen! Ampak čemu me še zadržujete? Ves moj denar je v vaših rokah, zdaj menda lahko grem? Tod po gozdu bi še malo

novi obleko in nove čevlje prodal, denar pa zapil.

Ko sta se pripeljala v bližino usodnega brzojavnega droga, je ustavil oče konja in na vso moč zarezal proti sinu:

»Glej, prav tu gor sem ti obesil najprej nove čevlje, potem pa še novo obleko. Vse sem odposlal v najlepšem redu, a ti tajiš, da nisi prejel ničesar. Grdoba lažniva!«

Sin se je po tej očetovi izpovedi prijel za glavo in mirno rekel: »Oče, oče, vaša neumnost! Kaj ste vendar počeli!«

Ko se je oče pomiril, mu je sin obrazložil vse brzojavne skrivnosti. Oče ga je debelo gledal in naposled le spoznal, kako veliko neumnost je bil storil.

Klinčnik je nekaj dni zatem stopil k čevljarju Krušniku, ki ga je bil zapeljal v tako neumnost, in se mu z nekaj toplimi zausnicami zahvalil za uslugo. Toda pomen brzojava je Klinčnik zdaj poznal. Malo draga je pač bila ta šola. M. B.

hodil, da premislim, kako bom nadomestil toliko izgubo.«

Ropar ga ni zadrževal. Zadovoljno se mu je nasmehnil in mu dejal posmehljivo:

»Le pojdite! Kadar si pa naberete kaj več denarja, se spet vidimo! Srečno pot!«

Sveder je na te besede močal in krenil z umerjenimi koraki po gozdu.

»Prekleta potepuha,« si je mislil, »pomnila bosta, kdaj sta napadla Svedra! Mislim, da vama ne bo treba živeti na moj račun!«

Pogledal je nazaj. Prostor, kjer je čakal ropar na svojega tovariša, se je že skrivil njegovim očem. Tedaj pa se je Sveder spustil, kljub svojim petim križem v tek, da bi bil čim prej v mestu. »Mislim, da bom še pravočasno opozoril policijo na potepuha.« Glasno se je zasmejal. Za trenutek se je ustavil, nato pa je spet nadaljeval pot s hitrimi koraki. »O, potepin, če bi ti vedel, da greš v mesto zastoj in da se boš vrnil praznih rok! Rad bi te videl, kako skačeš od vrat do vrat in primerjaš ključve! Pa nobeden ni pravi! Veš, Sveder ne jemlje s seboj ključev svojega stanovanja!«

Dospel je do policije in vstopil. V kratkih besedah je povedal svoj doživljaj. »Ključ pa,« je končal, »s katerimi je šel ropar odpirat moje stanovanje, so od moje hišice na deželi, odkoder sem se pred kratkim vrnil. Zdaj se pa le požurite, da ulovite oba potepina. Pri enem boste našli precejšnjo vsoto; razdelite si jo kot plačilo za dobro delo!«

Drugi dan so časopisi obširno poročali o trgovčevem doživljaju in o prijetih roparjih. Ljudje se niso mogli dovolj načuditi Svedrovemu pogumu in zvitosti.

Sveder ta večer ni šel v gozd, ampak v najboljšo restavracijo, kjer je svojim znancem, ki so mu pridno nalivali, na dolgo in široko opisal svoj doživljaj. No, razume se, da je zgodbo zaokrožil tako, da je bil še večji junak, kakor je bil v resnici. M. S.

Uživanje paprike nam daljša življenje

Če kdo reče, da kakšna reč peče kakor paprika, ni prav rečeno, zakaj samo neznan del paprike je ostrega okusa. Ljudje že od nekdaj jedo papriko, kar je zdravo, saj ima po ugotovitvi znanstvenikov obilo vitamina C.

Hranilna vrednost paprike sama pa je neznatna, ker povzroča naglo praznitev črevesja. Ugotovljeno je, da ima paprika v lupini največ vitamina C, ki je za človeško zdravje posebne važnosti. Papriko naj uživa, kdor hoče živeti visoko starost. Seveda tudi uživanje paprike ne smemo pretiravati. Upravičeno trde zdravniki, da lahko papriko uživa vsakdo, da pa jo mora jesti vsakdo, katerega hrana je pretežno takšna, da ustvarja kisline, kakor kruh, meso, jajca.

Ko paprika dozori, lupina paprike pordeči in takšno papriko zmeljejo v prah. Namleti prah od lupin sladkih paprik nima izrazitega okusa in ga dodajajo hrani samo zaradi tega, ker je rdeča barva privlačnejša za oko. Navadno imajo ljudje rajši ostro papriko. Včasih je ta paprika tako ostrá, da povzroča kar bolečine. Ljudje s hemoroidi in s poapnenimi žilami in ljudje, ki so preboleli črevesne čire, se morajo uživanju paprike odreči.

Najboljši dokaz za škodljivost kapsaicina, kakor se imenuje sestavina ostrega okusa v papriki, je dejstvo, da ubije tudi živalce, ki so se nastanile v črevih. Pri Črnogorcih je navada, da s papriko preganjajo trakuljo in gliste. Človek, ki ima trakuljo ali gliste, po črnogorskih navodilih en dan ne sme nič jesti, nato pa si za zajtrk skuha dva decilitra žganja in poje dve do tri pekoče paprike. Pravijo, da to zdravilo gotovo uniči črevesne zajedalce.

ZA UGANKARJE?

Križanka

	1	2	3		4	5	6
7					8		9
10						11	
12			13		14		
15			16	17	18		19
20		21					22
23				24			25

Vodoravno: 1. Glavni pridelek za kruh v slovenskih krajih. 7. Oznaka za povabljenca v tvoji hiši. 8. V nasprotju z dolino. 10. Kraj z nemško besedo. 11. Prijatelj tuje lastnine. 12. Prilimek Martina v Jurčičevem »Desetem bratu«. 14. Dvoživka. 15. Abecedna oznaka neke črke. 16. Napisi na križu. 19. Osební zaimek (narobe). 20. Zasedeno rusko mesto ob Črnem morju + v postelji se z njo pokrivaš. 23. Redek je, ki ga ne ljubi. 24. Okrajšava za več gospodov. 25. Ponoči v spanju ga včasih imaš.

Navpično: 1. Podmorski izstrelek proti ladji. 2. Vsako živo bitje ima to odprtino za dovajanje hrane. 3. Kos obale štrleč v morje. 4. Kraj v Ljubljanski pokrajini z najkrajšim imenom. 5. Cunja v štajerskih narečjih. 6. Dežela ob Rdečem morju. 7. Vsako moško osebo tako označiš, če vljudno govoriš. 9. Kozaski vojskovodja zlasti v časih carske Rusije. 13. Pridatek solati. 14. Pripadnik po vsem svetu razpršenega naroda, ki ne govori več svojega jezika. 17. Gol z drugo besedo. 18. Vsako govedo ima dva, a za križanko potrebuješ le enega. 21. Abecedna oznaka za neko črko. 22. Abecedna oznaka neke črke.

Dopolnjavanka

p a . . r = nestrokoven zdravnik
l o . . c = v njem kuhaš
p a . . a = obstoji v isti vrsti živalstva
m r . . a = vrsta rib
e l . . a = svetopisemski prerok
s k . . a = domači sir
s t . . c = tvojega očeta brat
p e . . k = dan v tednu
r a . . n = židovski duhovnik

Nove črke, ki jih dobiš, če vse prav uganeš, preberi po vrsti od besede do besede, pa dobiš znan pregovor.

Rešitve ugank iz št. 34. Križanka: vodoravno: 1. Velikovec, 9. erar, 10. seme, 11. Rado, 20. iv (vi), 21. ara, 22. kor; navpično: 1. Verona, 2. era, 3. Ladin, 4. ironija, 5. ostanek, 6. Vevče, 7. Ema, 8. cerkev, 16. ura, 18. sir. — Skrit pregovor: Čabar, staja, Eliza, Ličan, tovor; pregovor se glasi: Čas je zlato. — Črtnica: 12. tvar, 13. in, 14. ač, 15. nuni, 17. nese, 19. ar, Sloga jači, nesloga tlači.

NEKAJ ZA MLADINO

Petelin je še pri hiši

Pri nekem bogatem mohamedancu je že dolgo gostoval pobožen puščavnik. Prav zadovoljen je bil s kuhinjo svojega gostitelja.

Zena tega mohamedanca pa bi se bila že rada znebila požrešnega gosta. Silila je v moža, naj spravi puščavnika iz hiše.

Mož je odgovoril: »Razumem tvojo željo. Vendar bi me ta greh, če bi pokazal pobožnemu možu vrata, večno težil.«

Tako je spet potekel teden dni, ne da bi bil puščavnik poskušal oditi.

Mohamedančeva žena je postajala nestrpna. »Odpravi že vendar tega puščavnika. Shrambe in vrči so že prazni.«

Gospodar se ni mogel več upirati želji svoje žene. Stopil je h gostu, ki je sedel na preprogi in bil, kakor se je gospodarju zdelo, zatopljen v molitev.

»Oprostí, velečastiti brat, da te motim v tvoji pobožnosti,« je rekel. »V stiski sem in moral sem te poiskati. Glej, zadnje ovco sem zaklal, zadnje moko smo porabili, tudi dateljnov in orehov ni več. Le košček kruha je še v predalu. S tem ti gotovo ne bo ustreženo. Sprejmi torej mojo zahvalo za obisk, ki nas je osrečeval, in sledi migljaju Alaha, ki bo vodil nadaljnje tvoje korake.«

»Prav,« je rekel puščavnik. »Zbudí me jutri, ko se naredi dan. Nadaljeval bom svojo romarsko pot.«

Ko se je pokazala jutrnja zarja, je stopil mohamedanec k ležišču svojega gosta: »Vstani in pojdi, pobožni romar, petelin je že zapel...«

Puščavnik je prisluhnil: »Kaj slišijo moja ušesa? Petelina še imaš?« Pa se je obrnil brezskrbno na ležišču in sladko zasmrčal.

Iz Steinerjeve zbirke »Tako se smeje Vzhod«.

Ženski vestnik

Napravite si gobji izvleček ali vsaj gobji prašek

Jesenska rast gob je bliža. Čas je tak, da nikar ne zamudite nabiranja gob, če le imate možnost nabiranja. Ker vse uporabne gobe niso primerne za sušenje, si napravite gobjega izvlečka (ekstrakta) ali pa vsaj gobjega praška. Za to dvojce so dobre vse uporabne gobe.

Za pripravo gobjega izvlečka je več načinov. Naj navedemo naslednjega: Temeljito očiščene gobe razrežeš v tanke rezine, ki jih deneš v le toliko slane vode, da se gobe lahko kuhajo. Kuhaj jih tako dolgo, da razpadejo. Nato jih precediš in precejeno kašo skuhaš v gosto tekočino. Za kuhanje so najprimernejši glinasti lonci. Izvleček shraniš v kozarcih, ki so zaprti z zamaški in pergamentom. Gobji izvleček, ki ga lahko napraviš hkratu iz najrazličnejših uporabnih gob, je odlična pripomoček v kuhinji in je nekak nadomestek za mesni izvleček. Dodatek gobjega izvlečka raznim juham, omakam, rjbjim jedem in drugemu zelo izboljša okus. Po vrhu tega budi tek.

Podobno vlogo ima gobji prašek, ki ga laže napraviš kakor izvleček, katerega priprava je zelo zamudna in natančna. Gobji prašek si napraviš tako, da uporabne gobe katere koli vrste dobro očistiš, posušiš tako, da hrustajo, nato pa zmelješ ali stločeš. Zmelješ jih lahko na navadnem kavnem mlinčku, iz katerega moraš prej odstraniti duh po kavi, kajti dober gobji prašek ne sme dišati po ničemer drugem kakor le po gobah. Prašek moraš shranjevati kakor sploh posušene gobe v suhem, zračnem prostoru. Moraš ga pogosto pregledati. Če se ti zdi, da je postal prevlažen, ga moraš znova presušiti. Seveda moraš paziti tudi na gobji izvleček, ker se rad polvari.

Prva zapoved v gospodinjstvu je red

Vsake reč mora biti na svojem mestu! To velja ne samo za delavnico, tvornico ali urad, temveč tudi za dom. Koliko časa se potraji z iskanjem reči, ki jih je rabil ta ali oni, pa jih ni dal nazaj na njihovo mesto. Koliko nepotrebnega dela povzroča nereden človek svoji okolici. Zato je treba navajati k redu že otroke. Rodbine, ki nimajo zaposlenih tujih ljudi, morajo skrbeti za red v hiši že iz obzirnosti do mater. Koliko imajo uboge matere dela, če morajo za vsemi člani svojih rodbin pospravljati.

Na žalost je še mnogo takih domačij, kjer mora de-

Po Steubnu:

19

RDEČI VIHAR

Povest iz prve indijanske vojne za Ohaio

Hude so izgube na obeh straneh. Mrtvi in težko ranjeni. General Lewis je bil takoj ob začetku bitke velel zgraditi obrambni okop preko polotoka, da tako zavaruje taborišče belih čet. Za ta obrambni okop zdaj begajo in se umikajo, kdor koli se more oti pred Indijanci. Okop se ni gotov. Virginci, ki so izkušeni drvarji, delajo kakor nori, mrzlično podirajo dreve in zlagajo debela in vejevje. Poleg njih pa prežijo ostrostrlci, ki stalno streljajo v Indijance, da varujejo drvarje. Tudi rdeči streljajo, streljajo. Izgube belih, velike izgube... Indijanci pa so čedalje bližje. Že poskakujejo čez jase, se krijejo za grmičjem in se kakor kače plazijo sem in tja po visoki travi.

»Bodite močni! Borite se!« grmi doneči glas starega rdečega leva.

»Bodite močni! Umrite, če je treba!« grmi stari Kornstalk kakor star bivolji bik.

»Bodite pogumni! Naprejte!«

Kornstalk je povsod, zdaj tu, zdaj tam. Po pet, po deset mož zbere, požene jih naprej. Padejo štirje ali pade jih šest, takoj pošlje Kornstalk dvajset novih v boj. Vrinejo se v belo črto belih bojnikov. Vpitje, rjovenje, strel, nič jih ne more zadržati. Morda se jih vrne le polovica, toda vsi imajo skalpe v rokah.

»Bodite močni! Streljajte!« rjove stari divjak že z druge strani. Čedalje bližje prihajajo. Že vidijo belino očes svojih sovražnikov. Vu-vup, vu-vup, pod drevesi in na jasad, v grmičju kakor med jarki. Povsod smrdi po smodniku, čuješ je-

čanje ranjenih in suho ropotanje pušk. Strune na lokih ječijo, pšice žvižgajo skozi zrak.

General Lewis stoji nad truplom svojega brata in premišlja, kako se bi s svojimi umaknil. Nemogoče. Če zapove umik, mu pobegnejo Virginci, ki so trdoglavi in divji. A s samimi svojimi vojaki je izgubljen, ker niso vajeni takšnih gozdnih bojev, kakršnih se je tu razvil. Kaj storiti, ako pade pregrada? Dolgo pa ne bo trajalo... Umik? Ali tu ostati? Da, rešitev je samo ena, pa naj bo, kar hoče: Ostati! Umik je smrt in sramota. Junaško vztrajanje pa je smrt in čast. General Lewis je star vojščak, on hoče ostati na svojem mestu, četudi pade. Svojo čast noče zapraviti. Tedaj nastane vpitje: že so Indijanci pred pregrado, že se razvija borba na nož. General Lewis zbere po taborišču vse, kar je že ranjeno, vpijoč: »K pregraji!«

Tudi hudo ranjeni se vlečejo k pregraji taborišča. Zdaj velja samo eno: treba se je braniti, treba je streljati. In vendar general še ne ve, kaj se bo zgodilo v nekaj minutah.

Tekumze je menjal svojo postojanko. Leži v strugi potočka po dolgem ob vodi. Zdi se mu, da nekaj vidi: obraz mu je znan. Preži in strmi skozi travo. Glej, spet se je pokazala črna glava. Zdaj vidi Tekumze tudi obraz in ga natančno spozna: to je tisti obraz, ki ga je videl na bivolji sledi in v hiši obmejnega oštirja... Bob Lajton, morilec Malega sončeca, Loganovega sinčka... Tekumze pogleda natančneje — resnično, črni bojnik je zraven. Tekumze zaškripje z zobmi: Naposled vendar! Tokrat mu ne bivolji sledi, srđ ga hoče spet prevzeti. Ves vztrepeče od mržnje in maščevalnosti. Toda obrzda se k popolnemu miru. Nobene nepremišljenosti zdaj, nobene napake kakor takrat na bivolji sledi. Ne, samo mir, mir! Jekleno se njegove roke oklenejo puške, njegovo vznemirjenje se brž poleže. Njemu, ki je izkušen lovec, uspe kmalu pomiriti kri. To je planinski lev, ki se pripravlja k naskoku. Upravičil bo svoj vzdevek. Peta-Kuta mora nazaj, da prenese Tekumzejevo povelje njego-

vim »psome«. Zbrati se je treba. Pozor na Tekumzeja!...

Kiš-Kalva, najzvestejši, se splazi tik za Tekumzejem naprej; za njim jih je še petero. Tudi onstran se plazi črnolasec skozi grmičevje, gleda sem na levo. Tekumze preži, že nameri puško, a jo spet odstavi. Črnolasec je izginil.

Tekumze se kakor kača plazí dalje. Zdaj ima pšice v zobeh, njegov bojni bat pa je ob jermenu na desnici. Pridvigne zeleno vejico, jo premakne dvakrat od desne na levo. Tedaj zagrmí dež krogel proti obrambnemu nasipu. Psi so videli Tekumzejevo znamenje. Pšice švigajo v množini.

Spet dvigne Bob Lajton glavo. Tekumzejeva pšica zašviga in se zadere črnolascu v vrat. Bob Lajton zarjove in se zavalí na tla.

Tekumze je z enim samim naskokom na obrambnem nasipu. Sklenjenih nog skoči na črnolasca, zavpije »Vu-vup« in konča črnolasečvo življenje.

Malo sončece je maščevano.

Toda kdo bi zdaj mislil na to!

Kar je storjeno, je storjeno. Beli rinejo spet naprej, hočejo se vreči na predznega Indijanca. Njegova levica pa je že zagnala nož in zgrudil se je neki Virginec. Kiš-Kalva s svojo petorico je že tu. Trije skočijo na levo, trije s Tekumzejem pa na desno. Ječanje in rjovenje. »Vu-vup, vu-vup!« Zdaj pridirjajo še ostali psi, noben strel ne pade nanje, vsi graničarji strmiijo v Tekumzeja in njegove rdeče borce, ki so že tostran obrambnega nasipa. Že je petdeset rdečekočev na tej strani, nož in bojni bat imata svoj opravek. Indijanci prodirajo na desno...

In zdaj se je zgodilo...

Kataheka je doslej zadrževal svojih tristo mož, tristo samih izkušenih, izbranih bojnikov. Prežal je v zaledju bele fronte. Zareče oči so prežale izza grmičevja. Kataheka je videl, kako

lati mati več kakor dekla. Vzrok temu je v največ primerih neredno otrok, dostikrat pa tudi nerednost moža. Koliko gara mati tam, kjer mora za vse mlade otroke neprestano pospravljati. Gotovo je to trpljenje, če mora mati pospravljati stanovanje, posodo pomivati, krpati, živali, prati in kuhati, po vrhu pa še neprestano za vsakim posebej pospravljati.

Pa prav ti neredneži tega ne priznavajo. Načanko opoldne mora biti kosilo na mizi. Razburjajo se, če jim pri strajci manjka gumb, če ni nogavica zakrpana in tako naprej. Najbrž nikoli ne pomislijo, koliko dela ima mati, odnosno žena, in da so čisto sami krivi, če je mati vsa zdelana in nezmožna vsega dela. V takih rodbinah je mati sužnja svojih otrok in vse rodbine.

Taki otroci imajo tudi svojo mater radi, samo da ne poznajo njenega dela. Dokler so bili manjši, je že šlo. Brž pa ko so starejši, so nerednejši. Včasih se tega niti ne zavedajo, ker jih v rani mladosti mati ni naučila reda. Koliko skrbi in dela bi si bila s tem prihranila. V takem primeru je pač mati sama kriva svojega zla. Pa tudi otrokom, ki jih ni naučila reda, je storila slabo uslugo. Ni čudno, če tak sinček, ko pride k vojakom ali v službo k tujim ljudem, povsod pogreša mater. Koliko dela imajo z njim tisti, ki jim je poverjena njegova nadaljnja vzgoja. Tak razvajeni sinček misli zmerom na mater in toži, ker je nereden in nereden.

Gorje pa tisti rodbini, kjer mati sama ne pozna reda. V taki rodbini je večer peklo. V taki rodbini postane mož zadržan in nečesto srov. In tako se čisto zgodi, da sosedje, ki ne poznajo pravega vzroka neprestanim preprirom v taki rodbini, obsojajo možovo silnost, ženo, ki je kriva vsega zla, pa pomilujejo.

Žena pri hiši tri ogle podpira. Glavni izmed teh oglov je nedvomno red. Red povsod! To je tisto, kar bi morala vsaka mati vepiti svojemu otroku že v zgodnji mladosti. Ako se otroci nauče reda že v mladosti, bo z njimi rasel smisel za red. Kakršen je človek, mlad, takršen bo zmerom. Vsak pa bo nekoč hvaležen svoji materi za dobro vzgojo.

Kako prav pereš in sušiš perilo

Pred pranjem je treba ločiti od umazanega perila vse barvano perilo, katero peremo posebej. Tudi fino perilo moramo ločiti od navadnega. Belo perilo namočimo na večer pred pranjem v mrzli vodi, ki smo ji dodale sode, kakšnega sredstva za namakanje ali nekaj odpadnih ostankov mila iz gospodinjstva. Voda pa naj bo mrzla ali hladna, nikdar pa ne vroča. Najprej položimo v vodo najbolj umazane in velike kose perila, nato pa ostalo. Tako naj ostane perilo čez noč.

Pri zelo umazanem perilu dodamo vodi žlico amoniaka. Če je pa delovna obleka umazana od oja, kolomaza ali podobnega, jo namakamo posebej v vroči milnici.

Barvasto perilo namočimo samo za dve do tri ure v mrzli vodi, daljše namakanje bi barvi škodovalo.

je Tekumže vdrl na to stran, zdaj je tudi zanj prišel odločilni trenutek.

Svojim poveljnikom je Katahekasa že prej dal navodila, strogo jim je zapovedal, da morajo nelišno prodirati.

Na skrajnem desnem krilu so se graničarji borili proti ljudem Modrega jopiča. Pri tem so nemirni poslušali, kaj se dogaja v sredini. Oči belih bojevnikov so sredi bitke iskale po središču, kaj se tam dogaja, medtem pa so se indijanski bojevniki v dolgih skokih bližali belim za hrbet...

Sto mož je vrgel Katahekasa belcem v zaledje, sto mož je poslal pred obrambno pregrado in taborišče, s sto možmi hiti za belo fronto proti središču ob pregraji, ki jo je zmagal Tekumže s svojimi mladimi borci.

Strahovite borbe moža proti možu se razvijajo. Kar je Modremu jopiču še ostalo živo, z vsem naskoči obrambno pregrado. Graničarji padajo v trumah. Borijo se obupno, zagrizeno, s kopiti pušk, z noži, s pestmi.

Tedaj skoči Dane Bun, preudarni Bun, ki nikoli ne izgubi prisebnosti, in zarjuje:

»Nazaj, bežite nazaj v taborišče!«

Njegov sin takoj uboga, drugi se priključijo, strnjena četa dirja v dolgih skokih proti taborišču. Čedalje več jih je, bijejo se na desno in levo. Kdor je ranjen, ga vzamejo pod roko. Rdeči streljajo s pišcami in puškami, mečejo nože in kamenje med bele. Sto mož pod poveljstvom Katahekase se jim vrže nasproti, razdvojijo belo četo. Kar jih je na desnem krilu še pri življenju, vsi bežijo nazaj. Indijanci pa kakor krvniki za njimi. Tekumže jih vodi.

Tedaj zagrmí salva strelav iz taborišča med Indijance. Pretkani Bun ni potegnil naravnost v taborišče. Zvabil je rdeče zasledovalce ob taborno fronto, in ko so bili vzporedno z njimi, jih je napadel. Sam general Levis se je vrgel v krčijo in z njim vsi oficirji, vsi tekači, vsi hudo ranjeni... Bežeči belci zavijejo v begu na desno

Perilo mora ležati v kadi za namakanje dovolj rahlo, tako da se posamezni kosi na vseh straneh dobro namočijo. Pri zelo umazanem perilu je priporočljivo, da po nekaj urah izmenjamo vodo za namakanje. Drugo jutro ali čez nekaj ur zmenjamo namočeno perilo. Prvemenu menceju sledi namiljenje perila in poparjenje, nato pa izplakovanje v čisti topli vodi. Potem napolnimo bakren kotel ali kako drugo pocinkasto posodo z mrzlo mehko vodo, ki ji dodamo nekaj fino narezanega mila. V dobro premešano vodo damo perilo kos za kosom in začnemo kuhati. Perilo ne sme vreti dalje kakor petnajst minut. Kuhanju perila sledi izplakovanje, in sicer najprej v vroči vodi, potem pa po možnosti v tekoči vodi.

Pri izplakovanju moramo odstraniti iz perila ves pralni lug in milnico. Zato iztiskavamo perilo, preden ga ovijemo, voda pa se mora toliko časa menjati, dokler ni popolnoma čista. Izplakovanje je izmed najvažnejših opravil pri pranju. Če izplakujemo površno, ostane milnica še v perilu in se pri sušenju in likanju zaje v vlakna. Vlakna postanejo trda in krhka, zaradi česar se perilo lomí in trga.

Vsaka gospodinja ve, da mora pri sušenju perila izpostaviti soncu, zakaj sončni žarki belijo perilo in mu dajejo znani prikupni vonj po svežosti. Nasprotno pa moramo svilen in barvasto perilo sušiti v senci, da ne obledi. Svilenega in barvastega perila tudi ne smemo kuhati, peremo ga pa v mlačni milnici.

Za kuhinjo

Gobe pečence so za praženje odlične. Zdaj rajejo v gozdovih lepo rjavorumenene gobe pečence, ki jih poznajo vsi pravi gobarji in si jih pripravljajo s praženjem, ki je kaj preprosto. Očiščene pečence razrežeš na nepretanke lističe (nekateri pečejo kar cele klobuke). Pridaš eno jajce in nekaj namočenega kruha, soli in popra, kar vse skupaj pražiš v kozici, namazani s sirovim maslom ali pa mastjo. Pražiti jih ne smeš dolgo časa, sicer izgube na okusu. Na ta način lahko pripraviš tudi globanje (jurčke), turke, brezovke, sirovke, golobice, karželjne, lisičke in nekatere druge.

Okusna jed iz jabolk. Lepa zrela jabolka olupiš, očistiš, razrežeš v debelejšje kose in deneš v pekačo, namazano s sirovim maslom. Polj jih z majhno količino belega vina ali z limonovim sokom, dodaneš še malo vode in dušiš slabo polovico ure v pečici. Zaužiti se mora ta jed takoj, ko je pripravljena.

Vlagaanje gob v kis je zelo preprosto. Za vlagaanje so sposobne le mlade, čvrste gobe. Operi jih dobro, nato pa jih na pol skuhaš v le toliki količini slane vode, da se lahko kuhajo. Manjše gobe kuhaj cele, večje pa razreži na večje kose. Nato vodo odliješ, a je ne zavreš, ker se lahko porabi za omake, gobe pa poliješ z dobrim kisom, ki mu dodaš nekaj celih poprovih zrn, lorberjev

in komaj so poleg drugih, se obrnejo, nabili so puške že med tekom, ležejo na tla, pomerijo mirno, mirno... Ogenj! Ogenj! Ogenj! Strelji padajo in vsak zadene.

Rdeči zasledovalci so osupli. Zašli so v strahovito zagato. Namesto da bi zdaj z enako divjostjo kakor prej napadli taborišče, se umikajo. Menijo, da je tam na desni strani taborišča še množica belih strelcev. Sam Tekumže je o tem prepričan. Zmago imajo že v rokah, a zdaj se umikajo. Kornstalka ni tu. Kornstalk rjove in se bori sredi fronte. Da, Kornstalk bi bil gotovo dirjal za zasledovanimi naravnost v taborišče, njegovo zasledovanje bi bilo ostrejše, odločnejše.

Kaj je povzročilo neuspeh Indijancev? Stari običaj, da morajo padle sovražnike takoj skalpirati, namesto da bi pustili mrliče na miru in zasledovali begune. Tako so se bojevniki lahko umaknili v svoj tabor.

Sredi fronte je še mnogo opravka, toda tam je polkovnik Fiedel spoznal položaj in se umaknil. In ker je videl, da so mu Indijanci za hrbtom, je odrinil na levo krilo, zbral je svoje borce na ozkem prostoru. Ko sta napadla Kornstalk in črna kača, ju je polkovnik Fiedel po srditem boju odbil. Polkovnik Fiedel je napoljed padel, toda njegovi vojaki so vzdržali nasproti rdečim divjakom. Za njim je prevzel poveljstvo Izak Selbi. In kar je sprva ogražalo belce, jim je zdaj v rešitev. Rdeče zadevajo strelji iz taborišča, prav posebno pa jih redči Selbijev oddelek. Škripajočih zob se morajo rdeči spet umakniti s prostora, ki so si ga že priborili.

Bitka traja. Kornstalkov levji glas grmi zdaj tu, zdaj tam: »Bodite močni! Borite se! Bodite pogumni! Umrite, če je treba! Bodite možje, streljajte!«

Modri jopič in Katahekasa se rineta proti taborišču, čedalje bliže in bliže. Loganova puška grmi suho. Tekumže strelja in strelja. Še enkrat napade črna kača. Zdaj mu uspe, da nadvlada

list, drobne čebule, muškata cveta ali kakih drugih dišav po okusu in kuhaš še pol ure, potem pa vse skupaj spraviš v kozarce, ki jih moriš trdno zavezati. Dobro je, če jih prej še zaliješ po vrhu z lojem. Za vlaganje so dobri globanje (jurčki), turki, brezovke, kukmaki, pečence ali pečence, sirovke, lisičke, golobice, razne kolobarnice storovke, žemljeve in druge.

Priprava paradiznikove mezge je preprosta. Zrele paradiznike opereš, razrežeš, skuhaš do mehkega in pretlačiš skozi sito. Pretlačeno goščo kuhaš še okroglo deset minut in še vročo deneš v lepo očiščene in segrete kozarce. Na vrhu zalij z lojem in zaveži s celofanom ali pa pergamentnim papirjem.

Odpravljanje raznih madežev

Nasvetov za odpravljanje madežev smo objavili že dolgo vrsto. Naj jih objavimo tu še nekaj takšnih, ki terjajo preprosta sredstva.

Sveže madeže s temnega blaga ni težavno odpraviti, treba je le malo tople vode in mila. Važno pa je, da pri izpiranju nastali mokri madež takoj skrbno obrišeš in odrgneš z enakim blagom ali pa belim platnom, sicer se pozna na blagu robovi. Če je madež že zastarel, je treba pri temnem blagu vzeti malo čistega bencina, za svetlo in občutljivo blago pa čist špirit. Tudi v tem primeru je treba očiščeno mesto do suhega odrgniti, seveda ne z veliko silo, ker sicer trpi tudi blago.

Madeže od strjene masti, loja, voska ali stearina je treba najprej raztopiti z razgreto žlico, če ni pri roki likalnika. Med blago in žlico se mora položiti pivnik, ki maščobo tako vsrka. To je treba navnavljati tako dolgo, dokler madež do cela ne izgine.

Madeži od mleka se odstranijo, dokler so sveži, s temnega blaga z mlačno vodo, pri svetlem blagu pa je treba namesto vode vzeti špirit. Na enak način se lahko odstranijo madeži od kave.

Madeži od prahu in blata se morajo izkrtati s krtačo, namočeno v raztopini salmiaka. Na en liter vode je treba dodati eno žlico salmiaka. Nato je treba dotično mesto odrgniti s čisto, mrzlo vodo in blago na notranji strani zlikati.

Madeži od katrana, smole in oljnatih barv se odstranijo s terpentinom. Pri svetlem blagu ostane navadno rob, ki ga povzroči terpentini. Ta rob se odpravi z bencinom ali špiritom.

Madeži od črnila se pri pralnem blagu odstranijo s citronovim sokom ali kislim mlekom, pri volnenem blagu pa s citronovim sokom in kuhinjsko soljo.

Madeži od krvi na obleki ali blagu, ki se ne da oprati, se morajo na debelo namazati s pšeničnim škrobom. Ko se škrob posuši, se mora na narobni strani iztrkati in nato okrtati.

Madeži od piva hitro izginejo, če se z mokro tunjo in z mlačno vodo nalahko odrgnejo.

graničarje na desnem krilu; nato jih zahrbtno napade Selbi, ki se je bil že davno odločil za umik v taborišče, popusti. Rdeči udarijo za njim. Toda graničarji vedo natanko, kakšna nevarnost jim preti. Na levem krilu se najpogumnejši nikakor ne umaknejo v taborišče. Na desni izpade Džon Sevier z močno četo proti rdečim napadalcem. Ne, bel se ne smejo dati obkrožiti, za vsako ceno je treba streti rdeči obroč.

Zakaj ni Katahekasa napadel taborišča, ko še ni bilo zasedeno, ko so bili domala že vsi bojevniki zunaj?... Zdaj je prepozno, Katahekasa!

Poldne je že davno minilo, Indijanci se približujejo bolj in bolj. Sonce polagoma tone na zapad. Lakota in žena grudi borce, toda kdo misli na to! Kornstalk žene oddelek za oddelek proti taborišču. Kakor jegulje se približujejo. Množestveno streljanje Indijancev povzroča belim hude izgube.

Ne more več dolgo trajati, to spozna vsakdo. Zdaj gre za poslednji spopad. Oba sovražnika sta prepričana vsak zase, da jima bo napad uspel.

Indijanci imajo seveda čarovnika s seboj. Ta je neranjiv, o tem so prepričani vsi Indijanci. Ta se prerine v prednje vrste. Začne prepevati rotenja in čarobne pesmi. Čuje, Indijanci, čarovnik se zahvaljuje Indijanskemu bogu Vakondi za zmago, tako sveto je prepričan o njej! Graničarji čujejo njegovo petje, toda pevca ne morejo videti. Slutijo, kaj prepeva, in vsak izmed njih potegne nož izza pasa, kajti zdaj, zdaj se bo začelo spet dirjanje čez jaso: Vu-vup, vu-vup, vu-vup!...

Belci ne morejo videti rdečih. Vidijo samo, kako se gibljejo veje, kako niha trava. Indijanci se bližajo, kakor kače. Tudi najpogumnejše med belimi prevzame groza. Zdaj se začne poslednja borba. Vsak belec se mora boriti, da obvaruje lastno glavo in skalp.

(Dalje)

OPICA

mu je rešila življenje

Sredi tropičnega rastlinstva kakih šestdeset kilometrov od zapadne obale Sumatre je Mangani, rudokop neke nizozemske industrijske družbe. Moderna evropska prosvetljenost se je naselila sredi rajске divjine.

Rudokop leži v dolini, visoki dimniki kar naprej puhajo sive megle pod nebo, stroji enakomerno brnijo in pričajo o delu.

Takoj za industrijskimi poslopji je pa ostala narava takšna, kakršna je bila. Neizmerni pragozdovi se širijo do notranjosti neraziskane zemlje. Kavovčevi in tobaki nasadi se vzpenjajo po vzhodni strani nizkega gričevja, kjer se morje že tisočletja zaganja ob skalnato obalo.

Dvatisoč rdečkastorjavim domačinom, ki jih rudokop zaposluje, pravijo Evropeci kuliji. Ti delajo, jedo in spijo. Samo en dan v mesecu pretrga to enoličnost, to je dan, ko prejmejo plačilo. Potem sedijo rdečkastorjave, na pol gole postavbe do drugega jutra v svoji spalnici hiši ob mizah in igrajo, dokler ne izgubijo zadnjega beliča. Kaj za to, saj jih hrani industrijska družba, za obleko jim pa tako ni dosti mar.

Podjetje ima v službi tudi do štirideset belcev, ki nadzorujejo domačine. Med njimi dobi vse mogoče narodnosti. Navadno so po svoji stroki rudarji, ki upajo, da si bodo hitro prihranili večje vsote denarja.

Eden med njimi je bil Hillewein iz Porenja. Ko je bila leta 1919 nastala v Nemčiji gospodarska škola in razveljavila marko, se je Hillewein izselil v Indijo.

S tem jo je pogodil. Še nikoli mu ni bilo žal, da se je izselil. Dobil je dobro službo, zaslužil je dosti denarja in v nekaj letih se bo lahko kot bogat mož vrnil v domovino. Skrbno drži ovek most, v scalo izklesano stopnišče v značne višave. Okoli tristo stopnic olajšuje vzpon. Tam gori stoji lesena bajta, v kateri Hillewein sam prebiva.

Nekoga vročega poletnega dne je čenela na mestu tik pred strmimi stopnicami velika opica. Bila je iz vrste opičjega rodu, ki je po zunanosti človeku najbolj podobna. Nestrpno je skakala po mostu sem in tja, držala nerazumljive glasove iz sebe in nepremično strmela v rudnik. Naposled se je v divjem zaletu przmala naprej. Med zidovi vhoda v rudnik se je prikazal Hillewein.

Opica je skočila na pobočje, skočila spet na pot in obstala pred Hilleweinom.

»Dobro, Mura,« je rekel Hillewein, »je že dobro! Danes si morala dalje časa čakati kakor drugačela. Izpod pazduhe je pognal šop banan in jih dal.«

Potem sta šla pod roko po stopnicah navzgor. Opica je med potjo spretno pojedla banane.

To se je ponavljalo trinajst let. Samo danes je nekaj drugače. Mura je hitro zapazila, da je gospodar danes nekam bolj molčeč kakor sicer in da je ne obsipa z dobrimi besedami. V znak protesta je zagnala banano čez skalo.

Hillewein je imel danes dosti jeze. Neki kuli mu je povedal, da ga misli Beimore, domačin Malajec zabosti. Umor ni v Manganiu nič novega, to je vedel Hillewein. Pred nekaj meseci je delovodjo obrata v avtomobilu zabodel neki Malajec. Ono zimo je bil s sekuro ubit nizozemski preglednik rova. In koliko takih primerov je še bilo zadnja leta! V splošnem so domačini Sumatre dobrodušni in voljni, vendar so zelo vročokrvni, maščevalni, zagrizeni in nagle jeze. Hillewein je poznal svoje ljudi.

Hillewein je sinoči kot nadzornik dognal, da se v Beimorejevem oddelku ni zadnjih štirinajst dni prav nič delalo. Ko je poklical Malajca na odgovor, je ta postal credzen in se je grozeče postavil predenj. Tedaj je mnilo Hilleweina potrpljenje. Segel je po palci in z vso močjo udaril Malajca. In danes je izvedel od enega izmed svojih ljudi, da ga misli malajski rudar umoriti. Hillewein je to takoj javil ravnateljstvu. Ko so zaslišali Malajca, je ta izjavil, da ni nič takega govoril in da bo za naprej dobro in redno opravljal svoje delo.

S tem je bila zadeva za ravnateljstvo rešena. Hillewein pa je bil drugačnih misli. Videl je besno sovraštvo v Beimorejevih očeh, kadar sta se srečala.

Hilleweina ni bilo strah. Jezilo ga je le, da je bilo ravnateljstvo tako lahkoverno. Po njegovih mislih bi bilo treba vtakniti Malajca v zapor.

Take in podobne misli so mu še rojile po glavi, ko je z opico dosegel planoto.

Na zapadu se je sonce nagibalo k zatonu in nebo in pragozd sta žarela v škrlatnih barvah.

Hillewein se je udobno zleknil v naslanjaču zunaj na verandi. Večerja, ki si jo je zmerom sam pripravil — opoldne je obedoval v kantini z ostalimi Evropeci — mu je imenitno teknila. Tudi Muri je morala biti od sile po volji, zakaj zdaj se je vsa zadovoljna izprehajala po verandi gor in dol. Tako je storila zmerom, kadar je bila dobre volje. Nenadno je izginila v hišo in se hitro vrnila s škatlo s cigarami, ki jo je postavila na mizo. Hillewein je vzel eno in jo vtaknil v usta.

»Ognja, Mura!... Prinesi ognjale!«

Opica se je skrila za mizo. Hillewein se je pristrčno zasmeljal: »Neumnica! Kdaj se boš vendar nehala bati vžgalice?«

Ko je opica zapazila dim, se je spet prikazala iz skrivanišča in sedla k svojemu gospodarju.

Hillewein ni zmerom sam stanoval v tej leseni bajti. Ko je prišel na Sumatro, je bila ta bajta last nekega Nizozemca, ki je bil več ko trideset let v službi industrijske družbe. Ta Nizozemec je bil molčeč in čudaški, tako da so se ga celo Evropeci ogibali. Toda s Hilleweinom se je v začudenje vseh drugih prav dobro ujemal.

Nizozemec, ime mu je bilo Vandeeren, je bil pred kakimi petnajstimi leti prinesel opico Muro s seboj z Jave, kjer se je več časa mudil po opravkih.

Vandeeren je umrl v Padangu na obali za neko srčno boleznijo, ko je bil Hillewein komaj tri leta v Mangani. Njegova oporoča je bila več tednov vzrok, ta se je vsa evropska kolonija voljala od smeha. Svoje premoženje v višini kakih dvajset tisoč goltinarjev je zapustil Hilleweinu. Vendar mu je smel notar to vso izločati le tedaj, če se pred notarjem s častno besedo zaveže, da bo vse življenje kolikor mogoče skrbel za opico Muro.

Hillewein bi tudi brez tega ne bil zaustil Muro, ki se ga je že davno oklenila in ga priznavala za svojega novega gospodarja. Da, prav za prav mu je bila sreča res naklonjena. Ko je zdaj tako sedel v naslanjaču, se je začel spominjati o skromni hišici deleč v domovini. Za to mlado ženico z modrimi očmi bo gotovo lahko našel, saj je fant od čere, v najboljših letih in denarja ima dovolj!

Na levi od njega stoji na mizici radio. Godba iz Batavije na Javi mu krašča čes. Če vzame časopis s programi v roke. Mura komaj čaka, da ga spet položi na mizo. Kakor hitro se to zgodí, grabi opica časopis in si ga tišči pred nos kakor bi brala.

Če potegne Hillewein cigaro, si Mura hitro vtakne banano v gobec in verno oponaša vsak gospodarijev gib. »Da, kaditi znaš kakor Turek!« se zasmije Hillewein.

Vročina na Sumatri napravi človeka trudnega. Hillewein se nasloni globoko v naslanjač in zadremlje.

Noč je tiha in mirna in sili človeka k počitku. Nikjer ni slišati glasu. Rudnik s svojim hrupom je pregnal vso zvečer iz bližnjega pragozda. Čelo krvoločni tiger je zbežal globoko v notranjost džungle.

Več ko eno uro je čepela Mura ob nogah gospodarja. Tedaj na mah vzdignila glavo. Potuhnila se je, zastrigla z ušesi, se spet vzravnila in prisluhnila. Potem je začela tiho begati po verandi sem in tja, naposled se je vzpela na ograjo in splezala na streho. Tam je ostala nekaj minut, a zdajci se je v dolgem skoku zagnala s strehe na tla in potegnila Hilleweina za roke iz naslanjača. Ves prestrašen je poskočil.

»Mura, kaj ti ne pride na pamet!« je zavpil.

Opica se je popraskala za ušesi in pomahala z rokami. Nenadno je spet skočila čez ograjo.

Besen krik je planil iz Malajevih ust skozi noč. Nato je bilo slišati odmev strašnega udarca in grgrajoč živalski glas.

Hillewein je skočil iz bajte. Zal mu je bilo, ga je bil tako nepreviden in ni stopil v čobo po samokres. A zdaj je prepozno. Ob steni čepi opica in se ne gane. Kakšna dva koraka od nje ždi temna na pol gola postava. Podobna je divji zverji, ki preži na napad. Njene oči se svetijo kakor fosfor in so nepremično uprte v belca. Skozi temo se svetí jeklo bodala.

»Lopov, zanikrni lopov!« zakriči Hillewein. Z nečloveškimi močmi blazneža izruje kol iz ograje. Preden ga pa more zavihetiti, ga že Malajec z bliskovito naglico naskoči in oplazi z bodalom.

Strašen udarec s kolom ga pobiše na tla in mu zdrobi lobanjo. Tib, hripav krik odjekne od go. Zdaj zgrabi Hillewein Malajca za roko. Na tleh se valjata dve telesi in boj na življenje in smrt se začne.

Divjak se zvija kakor kača v rokah Evropeca in izkuša osvoboditi desnico. Tisti mah ga nepremagljiva sila dvigne kvišku, udi mu začnejo pokati in že zleti z vso re in se vrne kot grozo zbujajoč odmev.

Na tleh leži Beimore. Hillewein sloni na verandi ne-gibno kakor kip. Po vsem telesu je krvav. Od pleč mu mora teči kri, ker čuti, kako ga obliva topeč curek. Zbere se in odide z opletajočimi se koraki v hišo. Luč zagori.

A zdaj zasliši hropenje, hitro in glasno dihanje. Ozre se in pogleda na verando. Bedno b'je se brezmočno bliža, počasi leze v krog luči, se usede k vratom, tam čepi, drhti in stoka.

Hillewein se zgrozi ob pogledu na opico. Kako je le mogel pozabiti nanjo? Vendar se pred strašnim pogledom, ki se mu nudi, neohote, odmakne nazaj do okna, zgrabi okvir okna in ga stisne, kakor bi hotel z njim vred ubežati. Ne, to ni moči prenesti. Velika, zevajoča rana se vleče čez ramo uboge živali. Rdečkastorjava dlaka je prepojena s krvjo in se sveti kakor trava v rosi.

Mura leze zmerom bolj v dve gubi. Zdaj ni drugo kakor beden kupček mesa, vsega usmiljenja vredna žival, ki tiho ječi zavoljo hude, boleče rane.

Hillewein ne zdrži več, ko vidi, da ga opica s pro-sečimi in ljubečimi očmi nepremično gleda. Mrz ga strese, ko zgrabi samokres z namenom, da skrajsa trpljenje uboge živali.

Hillewein preživlja strašne trenutke groze, zakaj ta žival je bila vsa leta okoli njega in je visela v vso ljubeznijo in hvaležnostjo, kakršne je zmožna edinole žival. Stok se mu izvije iz ust, ko dvigne samokres in pomeri v glavo opice Mure.

Tedaj se Mura s poslednjimi močmi vzpne kvišku, oči se ji razširijo v nemi grozi Hilleweinu se zdi, kakor bi rasla do stropa. Z razprostrtimi rokami se žival opoteka proti njemu in se tik pred njim ustavi. Spodnja čeljust j drhti, obraz se ji pači v bolečini in smrtnem strahu. Žival je z grozo spoznala, da je obrnil gospodar, za katerega je vse storila, orožje proti nji.

Zdaj postane žival pred Hilleweinovi očmi, ki so zalile od solz, vse manjša in manjša, počene k njegovim nogam, se iztegne in vdano čaka. A svojega žalostnega in hkratu prepadenega pogleda ne obrne z njegovega obraza.

Hilleweinu pade samokres iz roke. Šele zdaj se sret zave, da je Mura njegov dobri prijatelj, ki mu je rešil življenje. Skloni se in pobožna zdravo ramo živali, ki daje glasove od sebe, kakršnih še ni bil nikoli slišal. Vendar sluti, da so izraz največjega veselja. Tudi ko ji Hillewein izpra rano, ne utihnejo. Rana je strašna. Skrbno jo očisti, obveže in ubogi živali ves čas govori tolažilne besede.

Mura zdaj ve, da je gospodar ne bo zavrzel, da je ne bo ubil, ve, da bo spet vsak dan čakala spodaj na mostu, in ve, da ne sme pustiti morilno orožje na tleh. Hitro pobere samokres, ga polči v predal posteljne omarice in odšepa na verando, kjer se zlekne k nočnemu počitku. Hilleweinov smehtljaj ginjenosti jo spremlja.

Papuanci si kupujejo zakonske žene

Pri mnogih plemenih na otočju Južnega morja, zlasti na Papui in Novi Gvineji, se sklepajo zakoni tako, da moč ženo kupi. S tem seveda ni rečeno, da bi bila ljubezen med fantom in dekletom povsem izločena. Tudi čustva pridejo do besede, toda najprej mora snubec plačati kupnino, potem se šele lahko oženi. Kupnino je treba plačati že pri zaroki. Bodoči tast hoče namreč imeti v rokah denar, preden izroči hčerko bodočemu zet.

Za višino kupnine so odločujoče razne okolnosti, v prvi vrsti lepota, pridnost in delovna zmožnost neveste, pa tudi ženineve premoženjske razmere, ugled nevestine in ženineve rodbine. Ženin lahko plača nevesto v gotovini ali pa v blagu. Denar je seveda njenemu očetu ljubši, toda vsak Papuanec ali Melanec ga nima toliko, da bi si lahko kupil ženo. Kupčije se sklepajo po vseh pravih mešetarjenja. Preden se sklenejo, se obe strani natanko pogodita, koliko okraskov, srebrnih tolarjev, svinj, kokosovih orehov in drugega blaga je vredna nevesta. Pri skromnejših zahtevah lahko kupi mladenič ženo že za boljše žepni nož ali vrečo škotlk. V nekaterih primerih je pa treba dati zanjo celo čredo živine.

Na nekem otoku južno od Nove Gvineje stane žena 1000 do 8000 lir. Ženin pa lahko plača kupnino tudi v obrokih. Pametni mladenič se te možnosti tudi zmerom poslužuje. Ko pride mladenič snubit, odšteje bodočemu tastu prvi obrok kupnine. Skupni znesek se zabeleži na tablico. Ta račun, ki pomeni obenem ženitno pogodbo, dobi mladi mož vrnjen, ko je vso kupnino poravnal. V tem primeru dobi torej ženo naprej v obliki predujma in njena rodbina strogo pazi na to, da plača vse obroke kupnine. Šele ko je denarno vprašanje povsem urejeno, odvede oče hčerko lepo oblečeno in okrašeno k njenemu bodočemu možu in na njegov račun se pridedi velika gostija.

DOMAČE NOVICE

Današnji številki smo priložili položnice za vse naročnike Kmetijskega lista, ki prejema list po pošti. Prosim Vas, da se jih poslužite in nam nakažete naročnino do 1. septembra. One naročnike, ki so z naročnino zaostali, prosimo, da plačajo zaostanek istočasno z naročnino, ker bomo sicer prisiljeni vsem list ustaviti. Naročnina znaša letno 24 lir. **UPRAVA.**

* **Prihodnji naš roman z naslovom »Žena v suženjstvu«** začne izhajati s prihodnjo številko. Napeti roman bo vsem ugajal. Opozorite nanj prijatelje in znanca, ki še niso naši naročniki!

* **Italijanski oficirji invalidi rumunski gostje.** V rumunsko Sinajo je dospela skupina 100 italijanskih oficirjev, ki jih je povabil rumunski minister za obrambo v imenu maršala Antonesca, naj prebijajo mesec dni na karpatskih letoviščih.

* **Za obisk kopalnice je potrebno zdravniško spričevalo.** Bolniki, ki hočejo v zdravstvene namene obiskati kakšno zdravstveno kopalnico, morajo pokrajinskemu zdravstvenemu uradu predložiti redno zdravniško spričevalo v potrditev. Po prihodu v zdravilišče mora bolnik to zdravniško spričevalo položiti pri krajevnem občinskem uradu. Zdravniško spričevalo se smatra hkratu kot listina, na katere osnovi se prizadetim osebam v novem bivališču izdajo živilske nakaznice.

* **Obnova novomeškega vodovoda.** Po velikodušni naklonjenosti Visokega komisarja bo novomeški vodovod obnovljen. Visoki komisariat je določil v svojem preračunu za obnovo 1.100.000 lir ter dal Higieniskemu zavodu v izdelavo vse načrte za obnovo. Vsa novomeška javnost je z zadovoljstvom pozdravila prizadevanja mestne občine in področne oblasti.

* **Smrt delavnega moža.** Po daljšem trpljenju je umrl g. Jože Tomić, bivši črkostavec Narodne tiskarne. Z rajnkim odhaja od nas krepka, izrazita postava moža, kakršni so bili tako značilni za življenjsko borbo našega malega človeka v preteklih dneh. Kot mlad človek se je odpravil za srečo čez morje. V Ameriki se je v tiskarski stroki uvedel kot sproten, vesten in natančen delavec. S treznim življenjem si je priredil toliko, da si je po povratku v domovino lahko kupil lépo posestvo na Dolenjskem, na katerem se je bil odločil preživeti leta zaslužnega odmora. Blag človek in poštenjak, kakršen je bil, pa je postal žrtev svoje zaupljivosti in je izgubil vse svoje imetje. Tako je moral spet od kraja začeti delo. Vsi, ki smo ga poznali, bomo južetu Tomiću ohranili blag spomin, njegovi hudo prizadeti rodbini pa izrekamo iskreno sožalje!

* **V najlepših letih ga je ugrabila smrt.** Na svojem domu v Dravljah je umrl g. Vinko Štrukelj, dolgoletni knjigovodja tvrčke Slamič. Komaj 38 let je dočakal. Vsi, ki so poznali njegovo močno postavbo, niso slutili, da kljuje v njem kal zavratne bolezni. Pokojni je bil pristen Dravljčan. Pri domačinih je bil zelo priljubljen. Veliko priljubljenost si je pridobil s svojim požrtvovalnim delom za napredek domačega kraja. Posebno mu je bilo pri srcu domače gasilno društvo, ki je dobilo z njegovim prizadevanjem najmodernejše orodje. Bil je podstarešina gasilske župe. Po njegovi zaslugi se je tudi Blaža Potočnika čitalnica izpopolnila. Pokojni štrukelj, ki je bil v bivši jugoslovanski vojski rezervni kapetan, je bil nenavadno dobrosrčnega značaja. Vselej je rad pomagal potrebnim. Stanovski tovariši bodo zelo pogrešali zvestega prijatelja, tvrčka Slamič pa sposobnega uradnika. Blag mu spomin, svojcem pa iskreno sožalje!

* **Stoletnik opravlja vsa dela na polju.** V selišču Socu pri Comu je slavil te dni 100 letnico rojstva kmetovalec Angelo Annoni. Mož je še čvrst, tako da lahko opravlja vsa dela na polju.

Iz Gorenjske

Obvezno gospodinjstvo šolanje bo uvedeno v začetku novega šolskega leta v vseh alpskih in podunavskih pokrajinah. Dekleta v starosti od 14. do 18. leta, ki ne odidejo na kake druge šole, bodo morala obiskovati gospodinjstvo nadaljevalno šolo.

Žrtve planin. Na plezalni turi na špik sta se smrtno ponesrečila 21letni Jože Vodišek in 20letni Janez Kovač, oba z Jesenic, zelo nevarno pa se je potolkel tudi njun tovariš 22letni Anton Tomažin. Reševalci so slednjemu nudili prvo pomoč in mu bodo morda še ohranili življenje.

Iz Hrvatske

Bolgarska mladina pogoščena v Zagrebu. Na poti na Dunaj so se člani bolgarskega mladinskega združenja »Branika« ustavili tudi v Zagrebu,

kjer jim je ustaška mladina priredila koslo. Po kratkem postanku so Bolgari nadaljevali pot proti Dunaju, kjer bodo gostje nemškega mladinskega združenja.

Smrt 107letnega Mostarčana. V 107. letu starosti je te dni umrl Hajro Sarić v Mostarju. Po poklicu je bil kolar in je delal do pozne starosti. Pogreba se je udeležilo mnogo meščanov.

Na Hrvatskem bodo rešili cigansko vprašanje. Hrvatska vlada bo v kratkem rešila vprašanje ciganov. Da bi se izkoristila delovna sila tega potepajočega se ljudstva, bodo vse cigane spravili v delovna taborišča, v katerih se bodo lahko koristno udeleževali. Pri tem so bo posebej urejala zadeva tako imenovanih belih ciganov, ki so mohamedanske vere in čisto arijske rase ter imajo po večini stalna bivališča. Izkazalo se je, da beli cigani vestno vrše svoje državljske in verske dolžnosti. Uredba o pošiljanju ciganov na delo v taborišča zato belih ciganov ne zadene.

Domači zdravnik

V spanju spet zbiramo izčrpane sile

Ljudje se pogosto zbudimo iz spanja zaradi bolečine. Sanjali smo nemara, da nas je pes ugriznil v nogo, in ko smo se zbudili, smo v nogi res čutili bolečine, čeprav ni bila tako huda kakor v sanjah. Našli smo ji tudi vzrok: v spanju smo ležali malo preveč nerodno, pri čemer je noga nekoliko trpela. Možgani so bolečino začutili, ker pa v spanju zavest ne deluje, si niso znali drugače pomagati, kakor da so s pomočjo podzavesti izumili budilne sanje, ki naj bi spečemu posredovale dogodek zaradi noge.

Takšne budilne sanje imajo važno nalogo, ker skrbijo za to, da se telesu tudi v spanju ne zgodi nič resnega. Speči izgubi z zavestjo namreč tudi voljo, kar občutimo še zjutraj, ko se prebudimo. Zmerom traja tedaj nekaj časa, preden nas volja pripravi na primer do tega, da bi pogledali na uro ali pa prižgali električno luč. Po večini si moramo nekaj časa prigovarjati, preden zberemo toliko volje, da odpremo oči in zganemo roko.

Učenjaki so s poskusi skušali pojasniti zanimivo, toda znanstveno nikakor ne preprosto vprašanje, na kakšen način se v spanju ubegla zavest sploh vrača in kako spravlja telesne in duševne sile v tek.

Merili so električno napetost velikih možganov in so ugotovili, da postaja med bedenjem tako močno nihanje, ki izdaja delovnost možganskih stanic, v spanju čedalje slabotnejše. A ko se zbudimo, postajajo spremembe električne napetosti spet močnejše. Če se je poskusna oseba med raziskavo utrudila, je bilo to razločno videti. To se bilo znamenje, da so se akumulatorji možganskih stanic izčrpali in da so se morali na novo napolniti.

So ljudje, ki se z lahkoto zbudijo in so takoj budni, drugi pa se le počasi budi in zavedajo. Pri prvih prehajajo električna dogajanja v možganih hitro v redni tir, pri drugih pa potrebujejo možganski motorji dalje časa, da stečejo. To so reči, ki so odvisne od telesnega ustroja. Človek, ki se težko zbudi in se dolgo preteguje, ni zaradi tega len. Le tedaj, če skuša svoje spanje umetno podaljšati, čeprav ga več ne potrebuje, lahko govorimo o lenobi. Tudi to je naravno, da so ljudje, ki se težko budi, še nekaj časa slabe volje.

Marsikatero reč pa bo treba tu še razčistiti. Tako se vprašamo, zakaj se stari ali bolni ljudje često sredi noči zbudijo, ne da bi se dovolj naspali, pa se čutijo kljub temu takoj spočiti. Po navadi se lahko tedaj bavijo s kakšnimi vprašanji ali pa čitajo in le težavno zaspijo. Pri tem sodelujejo morda kakšne podzavestne skrbi ali telesna neugodnost. Neki znanstvenik domneva tudi to, da se v starosti možganske stanice težavneje nabijejo z električno silo kakor v mladosti, ko je spanje po večini globoko nezavestno. Poleg spečega otroka je lahko še tako velik hrup, ne da bi ga zbudil, medtem ko bi odrasli takoj planili iz spanja. Zanimivo je tudi znano dejstvo, da se ljudje, ki jih ob določeni uri čaka kakšno delo, pogosto sami pravčasno zbudijo, čeprav se še niso naspali. Marsikdo se zbudi lahko na minuto točno, samo če si zvečer zapove, da se mora to zgoditi. Tudi šolarček, ki ga ropot težkega tovornega voza ni zbudil, je takoj buden, če položi oče, ki ga vsako jutro budi, roko na kljuko pri vratih. Malenkostni šum je spravlil otroku »uro dolžnosti« v možganih v pravi tek, in ta ura je gotovo že prej neopazno delovala v podzavestju.

PO SVETU

× **Smrtna nesreča voditelja nemškega letalstva generala Gablenza.** Iz Berlina poročajo: Pri neki letalski nesreči so se smrtno ponesrečili general baron von Gablenz, načelnik v nemškem letalskem ministrstvu in član vodstva nemške državne letalske družbe »Lufthansa«, profesor Krümmel, ministrski ravnatelj in načelnik oddelka v nemškem ministrstvu za prosveto, in glavni radijski telegrafist v letalu Klaer. Letalo je vodil general v. Gablenz na službenem poletu med Berlinom in južno Nemčijo. Treščilo je na tla zaradi neke poškodbe pri Mühlbergu. Z generalom von Gablenzom je nemško letalstvo izgubilo eno izmed svojih najodličnejših osebnosti. Kot potomec stare oficirske rodbine se je general udeležil prejšnje svetovne vojne in se posebno odlikoval v letalstvu.

× **Smrt ravnatelja za tuji tisk v Nemčiji.** Poročajo, da je v vojaški bolnišnici v Krakovu umrl za hudimi ranami, ki jih je dobil v bojih blizu Harkova, profesor Karl Böhmer, ki je bil glavni ravnatelj za tuji tisk v nemškem propagandnem ministrstvu. Prof. Böhmer je bil poročnik. Štel je 42 let in je bil dobro znan med dopisniki tujih listov.

× **Gandhijev sin prijet v Indiji.** Iz indijske prestonice New Delhija poročajo, da so zaradi določil o indijski obrambi prijeli Gandijevega sina in pa ravnatelja lista »Indian Times«. Vlada v Madrasu je izdala uradno poročilo, da je položaj tam še zelo napet. Uporniki se spuščajo v ropanja, kakor imenuje poročilo vstajo indijskega ljudstva. V pokrajini Ramnadu so zažgali več krajevnih sodišč. Policijsko in vojaško streljanje ni moglo razgnati nacionaliste. Doslej je šest mrtvih pri teh hudih spopadih. Pet ljudi so prijeli. Hudi neredi so bili po drugih indijskih krajih.

× **Na svetu je šest Rimov.** Mnogi ljudje ne vedo, da je na svetu poleg večnega mesta Rima še pet drugih mest istega imena. Rim se imenuje neki manjši kraj na Meklemburškem, drugi Rim je v Queenslandu v Avstraliji, tretji na otoku Gottlandu v Vzhodnem morju, četrti na nekem otočku severno od otoka Timorja v Indijskem morju, peti pa mesto, ustanovljeno pred 80 leti v Busutolandu med Natalom in svobodnim mestom Oranjem v Južni Afriki.

× **Nov vatikanski denar.** Proti koncu tekočega leta bo v Vatikanu izročena prometu nova skupina novcev in pri tej priliki bo sklenjena nova pogodba med Vatikanom in italijansko vlado, ker je pogodba iz leta 1929 letos potekla. Nova skupina bo obsegala devet različnih kovancev, med temi dva iz bakra, štiri iz niklja, dva iz srebra in enega iz zlata.

× **Ognjenik Mauna Loa bljuva.** Ognjenik Mauna Loa, ki stoji na največjem otoku Havajskega otočja in ki je visok nad 4000 metrov, je začel nedavno bljuvati lavo, in sicer tako močno, kakor že od leta 1881 ne. Celi potoki lave se vale iz žrela, vmes se pa sliši silno bobnenje. Lava teče po strmih pobočju zelo hitro. V nevarnosti je zlasti glavno mesto otoka Hilo.

× **Cigareta, ki se prižge sama.** Štirje mladi Madžari so izumili cigareto, ki za njo vžgalica ni potrebna, ker se prižge sama. Na enem koncu cigarete je pritrjena posebna snov in ko potegne kadilec skozi cigareto zrak vase, nastane močan stik te snovi z zrakom, in snov zažari. Tako se cigareta sama prižge. Konec cigarete je pokrit s celulozo in tako je poskrbljeno, da se cigareta ne prižge ob nepravem času. Seveda se lahko tenka plast celuloze vsak čas odstrani. Mladi izumitelji so dali svoj izum patentirati.

Iz Spodnje štajerske

Spodnještajerski planinarji so zborovali te dni v Mariboru. Mariborski dnevnik pravi, da so imeli v Mariboru že leta 1867 poseben planinski odsek mnogo prej, preden se je osnovalo v Ljubljani Slovensko planinsko društvo. Od ustanovitve tega odseka pa do leta 1918 je bil njegov predsednik dr. Johann Schmiederer. Zdaj vodi mariborsko Planinsko društvo državni svetnik dr. Leon von Gozani, celjsko Planinsko društvo pa okrožni bančni nadzornik Raimund Udy.

Novi grobovi v Braslovčah. V braslovški občini, ki je precej velika, so zadnje dni umrli: usnjarski pomočnik Ivan Grah, preužitkar Franc Rojnik iz Spodnjih Grč, posestnik Alojzij Stopar iz Letuša, preužitkar Franc Tavčar iz Orle vasi, mesarjeva žena Leopoldina Vovkova, posestnikov sin Franc Strnad, zidar Anton Prevodnik in preužitkar Rovšnik, vsi iz Podvrha, in kolarski pomočnik Ignacij Cizej iz št. Ruperta.

× Krompir nas varuje skorbuta. Krompir je najvažnejši dobavitelj vitamina C v naši hrani. Njemu gre hvala, da je bila Evropa v novjšem času obvarovana skorbuta, ki je v srednjem veku po večjih mestih razsajal skoro vsako zimo. Če nam vitamin C iz krompirja zadošča, da se obvarujemo skorbuta, s tem še nikakor ni rečeno, da je naše telo s tem važnim vitaminom že za vse potrebe založeno. Opazovanja so pokazala, da vsak povečani telesni in duševni napor znatno dvigne tudi potrebo telesa po vitaminu C. Ta ugotovitev je važna zlasti dandanes, ko so narodi Evrope v najvišjem naporu svojih telesnih in duševnih sil. Zadostna oskrba telesa z vitaminom C je v takšnih časih ne samo velikega, temveč odločilnega pomena. Zato pa si znanstveniki neprestano prizadevajo, najti nove vire tega neogibnega življenjskega soka. Na srečo pa nam narava zlasti v poletnem času nudi mnogo vitamina C v presnem sadju in presni povrtnini.

× S kačami prosijo za dež. Kačo smatrajo domačini, ki živijo v notranjih mehiških pokrajinah, za napovedovalko blagodejnega dežja. Vsako leto meseca maja se napotijo cele trupe lovcev na kače v hribe z namenom, da bi nalovili čim več kač. Denejo jih potem v velike lončene posode in jih nesejo domov. Tam opravijo poseben obred. Med veseljem prepevanjem in molitvami ljudske množice, ki se je zbrala k takšni slovesnosti, vzamejo kače iz lončenih posod, jih dvignejo proti nebu ter prosijo, naj veliki duh pošlje na zemljo dež. Potem kače spet spuste na svobodo, da se lahko vrnejo v hribe in čakajo do druge pomladi, da jih drzni indijanski lovci znova polove v lončene posode in odnese v dolino k »prošnjam za dež«.

× Seno ga je omamilo. Izreden primer spalne bolezni se je pripetil v vasi Osteelu blizu Emdena na obali Severnega morja. Tam je šel neki hlapec spat v sveže posušeno seno, ne da bi bil koga obvestil o tem. Dva dneva ga ni bilo na spregled. Šele tretji dan ga je našla kmetica, ko je iskala jajca. Fant je trdno spal in nič ni pomagalo, da ga je kmetica na ves glas klicala in tresla. Naposled so poklicali zdravnika, ki mu je dal vbrizg in šele potem se je hlapec vzbudil iz globokega sna. Spal je nad 60 ur. Zdravnik je izjavil, da ga je omamilo vonj svežega sena, tako, da je dobil neko vrsto spalno bolezen.

Morska živalca, ki ima 21 lučk na glavi

Učenjaki so našli v morskih globlinah na eno izmed najčudnejših morskih živali, ki spada med tako zvane povodne bolhe. Imenovali bi jo čudežno vodno bolho (njeno znanstveno ime je thau-matops). Živalca je ena izmed svetlečih prebivalcev morja. Znana je, da se mnoge morske živali svetlikajo in da izvira od njih največ svetlobe v morju. Čudežna povodna bolha živi v največjih morskih globlinah, kjer vlada popolna tema, ker tako globoko v morje ne more predreti noben sončni žarek.

S čudežno povodno bolho so napravili zanimive poskuse. Z drugimi drobnimi morskimi živalcami so jo položili v skupni akvarij, ki je stal v temi, in kmalu se je začela ta morska živalca svetlikati. Prvotno niso vedeli, odkod prihaja ta svetloba, potem so pa ugotovili, da se širi od čudežne povodne bolhe. Po obliki telesa spominja ta morska živalca na našega raka. Živalca se v akvariju nikoli ni dotaknila nobene stene, niti kamna ali druge ovire, čeprav je bila v prostoru kjer je stal akvarij, popolna tema. Tudi v druge živalce v akvariju se ni zaletela. To dokazuje, da vidi tudi v temi, odnosno da si pomaga z lastno svetlobo.

Največja med povodnimi bolhami ima naravnost imenitno napravo za razsvetljevanje, ki ji služi za prometne znake. Njeno telesce je stisnjeno s strani, na glavi ima dve tipalki in 21 drobnih lučk, ki v temi zažare. Čudežna povodna bolha je res pravo naravno čudo, saj lahko sveti s svojimi lučkami na glavi rdeče, zeleno, modro ali rumeno. Kadar se pa te morske živalce parijo, imajo samci na glavcih še rumenkasto-zlate lučke, s katerimi vabijo samice. Bojevitost čudežne povodne bolhe se izraža tako, da živalca prižge na svoj glavi rdečo lučko, ki je obenem svarilni znak. Zelene in modre lučke pa služijo očitno za prometne znake. Z njimi opozarja ta čudna morska živalca druge prebivalce morja, naj se ji umaknejo.

Kot največja povodna bolha doseže čudežna povodna bolha velikost nad 10 cm. Živi pa kakor rečeno samo globoko v morju. V višjih plasteh morja naletimo še na vrsto drugih povodnih bolh. Nekatere žive celo v sladkih vodah. Nobena pa še daleč ni tako zanimiva kakor čudežna vodna bolha.

Hudi strupi, ki se jih poslužujejo divjaki

Se zmerom ni dognano, kako so prišli preprosti narodi do svojega znanja glede strupenosti nekaterih rastlin. Za nas je gotovo presenetljivo, da uporabljajo nekateri divji narodi rastlinski strup kot orožje na lovu in v boju. Dejstvo je, da so narodi na vzhodnoindijski celini in na otokih v Indijskem morju kakor tudi južnoameriška indijanska plemena, torej narodi, ki niso nikoli prišli med seboj v stike, vedeli že v pradavnih časih, da so v mnogih tranastih grmih in plezalkah kakor tudi v mnogih majhnih drevesih, v semenu, koreninah in v drevesni skorji snovi, iz katerih se da pridobivati hud strup. Treba je seveda te strupe primerno predelati in iz njih pridobljeni strup se da rabiti za zastrupljanje sulic in puščic. V pradavnih časih so divji narodi rabili zelo pogosto ta način zastrupljanja kot učinkovito orožje tako na lovu kakor tudi v boju. Če je sulica z zastrupljeno konico le nekoliko oplazila žival ali človeka, je bila žrtev zapisana neogibni smrti.

Raziskavanja v novjšem času so pokazala, da spadajo številne strup vsebujoča rastlina v vrste strychnos. Iz njih pridobljeni strup je tudi nam znani strihnin. Znanstveniki so natanko dognali, kako učinkuje strup. V telo pride s krvjo. Zadoštuje že najmanjša količina strupa, da nastopi smrt. Strup razdraži mišice in živce v toliki meri, da nastopijo v telesu silni krči, močno podobni krčem od tetanusa. Krči zadenejo tudi stene ožilja, da se silno poveča krvni pritisk. Krči prekinejo delovanje mišičevja v dihalih in tako se človek ali žival zaduši.

Učinek strihninskih strupov je v glavnem pojasnjen. Ni pa še znan do vseh podrobnosti učinek strupa, ki ga poznajo divji južnoameriški narodi. Ta strup, imenovan kurare, se pridobiva tudi iz rastlin, in sicer na razne načine. Desettisočinka miligrama tega strupa zadostuje, da ubije žabo. To je najhujši strup, ki se pridobiva iz rastlin. Nerazumljiva, je narava tudi v pogledu strupov. Na eni strani ti strupi ubijajo, na drugi nam pa služijo za zdravlilo. To velja zlasti za kačje strupe, pa tudi rastlinski se pogosto rabijo v zdravilne svrhe.

Ameriška

V ameriški družbi so govorili o indijanskih zgodbah, da so ljudem lasje vstajali pokoncu. Drug drugemu so pravili o svojih nevarnostih in junaštvih. Mož iz Teksasa, ki je prišel zadnji na vrsto, pa je povedal tole:

»Dirjal sem po preriji, ko sem nenadno zapazil tri rdečkožce, ki so se vrgli proti meni s tomahavki, da bi meni, osovražnemu bledolčniku, upihnili luč življenja. Letel sem, kar sem mogel, da bi jim ušel ali vsaj povečal razdaljo med zasledovalci in seboj. Kmalu pa sem spoznal, da je vse zaman. Zapazil sem, da se je eden izmed zasledovalcev odtrgal od ostalih in se mi naglo bližal. Kaj naj storim? Hitro sem se ustavil, iztrgal nasprotniku orožje iz rok in preden se je zavedel, se je valjal v svoji krvi: posrečen udarec s tomahavkom mu je razklal glavo. Kmalu pa je prišel še drugi. Oskoljen nad prvim uspehom sem tudi njega napadel, vnel se je kratek, toda strašen boj, in rdečkožec se je kmalu zgrudil smrtno zadet. Zdaj mi je ostal še tretji, toda nenadno sem začutil, da mi pojemajo moči in obšla me je slabost, tako nepremagljiva, da sem prav dobro čutil, da tretjega ne bom mogel spraviti s poti, kaj šele da bi mu ušel. Vendar pa sem se odločil prodati svoje življenje čim dražje. Vse moči sem zbral. Čedalje bliže je prihajal Indijanec, že sem čul, kako se je lomila trava pod njegovimi nogami, že sem slišal, kako je sopihal, začutil sem njegovo vročo sapo na svojem tilniku, takrat...«

»Ali ste tudi njega ubili?« so nestrpnno vprašali vsi poslušalci v en glas.

»Ne, on je mene ubil,« se je odrezal mož iz Teksasa.

DVA UCENJAKA

Gospa Fosterjeva je bila svojedobno najlepša Londončanka. Nekega dne je prišla v Lausanno in med njenimi kavalirji v tem mestu sta bila tudi dva slavna moža: zgodovinar Gibbon in zdravnik Tuseau. Bila sta zelo ljubosumna drug na drugega in nekega dne je Tuseau ujedljivo rekel Gibbonu:

»Gospod zgodovinar, če bo gospa Fosterjeva zaradi vašega dolgočasnega pripovedovanja zbolela, jo bom jaz ozdravil.«

Gibbon pa mu je odgovoril: »In če jo boste vi, gospod zdravnik, s svojim zdravljenjem ubili, jo bom jaz s svojim pisanjem napravil nesmrtno.«

Nerodni Matevž

Kot lipov bog Matevž sedi, v objemu Miciko drži. Mladenka na poljube čaka, v Matevžu pa ni nič junaka.

Goreče Mica hrepeni, da mož v Matevžu se zbudi, a revček knjigo le odpre in listati po njej začne.

Poslušaj dekle suho branje, ki sladke ji ubija sanje. »Presneti pepec!« se zadere, iz sobe Mica jo ubere.

Uslužen prijatelj

Znani holandski pisatelj de Geyter se ni ukvarjal samo s pisanjem, ampak je bil tudi lastnik zastavljalnice.

Neko noč, ko je že spal, ga je nenadno zbudil telefon.

»Kdo pa je?«

»Oh, dragi de Geyter,« se je oglasil neki njegov znanec, ki je bil zmerom v denarnih težavah, »povejte mi, koliko je ura!«

»Zakaj pa ne pogledate na svojo uro in budite mene sredi noči?« je besen vzkliknil de Geyter.

»Saj sem prav zato klical vas, ker je moja ura v vaši zastavljalnici,« je odgovoril znanec. Geyter je besen odložil slušalko in spet legel. Ker je poznal navade svojega znanca, ki je zmerom prihajal domov šele po poznih jutrnjih urah, ga je poklical ob šestih zjutraj, baš ko je dobro zaspal, češ:

»Vprašali ste me, koliko je ura, dragi prijatelj. Zdajle sem šele našel vašo uro in vam lahko povem, da je natanko šest.«

NESPORAZUM

Lekarnar: »Vaše zdravlilo je pripravljeno. Jemali boste vsaki dve uri po eno žlico.«

Gašper: »Gospod, mi nimamo doma toliko žlic, naša hiša je ubožna.«

ŠOFER MERI PO SVOJE

Sodnik zaslišuje šoferja: »Torej vi ste videli, kako je obtoženec v vašem avtu poljubil gospodično Kunigundo Klobuštrino?«

»Da,« odgovori šofer.

»Ali jo je večkrat poljubil?« bi rad vedel sodnik.

»Ne, samo enkrat.«

»Toda poljub je bil po izpovedi tožiteljice zelo dolg... Kako dolg?«

»Po naši taksi najmanj 20 lir...« se odreže šofer.

PREVEČ SE KADI

Gospodinja: »Poslušajte, Neža, preproge morate pa že nekoliko bolje izteptati!«

Služabnica: »Saj bi, gospa, pa se tako strašno kadi!«

KDAJ POJDETA SEDET

Zagovornik obtožencu po obsodbi: »Kazen bova pač morala sprejeti.«

Obtoženec: »Zelo ljubeznivo. Kdaj pa poideva sedet?«